ARAYIŞ

6 TEMMUZ 1981 • SAYI 20 • HAFTALIK DERGİ • 20 TL

EMEĞİN HAKKI NE OLACAK!

EĞİTİMDEN HAKÇA YARARLANMA

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

ARAYIŞ MUTLAKA YAYIN YAŞAMINI SÜRDÜRMELİ

Arayış 15 hafta sonra başyazarından yoksun. Ve Arayış'ı vareden en önemli etken şimdi yok. Ama bu çok önemli değil.

Bugünden sonra, politikanızı değiştirmeyerek, yayın yaşamınızı sürdürmeniz olası.

Bu arada bazı somut önerilerimiz olacak. Bu önerilerimizi lütfen dikkate alınız ve ARAYIŞ'ın yaşaması doğrultusunda uygulanması olası ise uygulayınız.

ÖNERİLER:

1— Dergi, etkinliğini sürdürmek için mutlaka yeni ve etkin imzalar sağlamalıdır.

2— Dergi zor durumda kalsa bile, yayınına ara vermemeli.

3— Derginin yayınına devam ettiği TV ve çeşitli yollarla duyurulmalıdır.

4— Çok geniş ve etkin bir abone kampanyası açılmalıdır.

Saygılar, selamlar.

Ahmet PENÇE
ANTAKYA

SİVAS'TAN MÜMTAZ IŞIK: "Bu ARAYIŞ binlerin, milyonların değil Türk Ulusunun arayışıdır. Gerçek Atatürkçülerin arayışıdır. 19 Mayıs 1919 ve 4 Eylül 1919 özlerinin arayışıdır. Bu arayış demokratik, kültürel, ekonomik, sosyal ve toplumsal bir yeni düzenin arayışıdır. Bu arayış insanı insanca yaşatmak isteyen bir arayıştır."

İSTANBUL'DAN SABAHAT OLGA: "Ne yapacağını bilemeyen ve şaşkına dönen bizler sıkı sıkı yapıştık ARAYIŞ'a. Gururla ve zevkle okuyor ve çevremize okutmaya çalışıyoruz. ARAYIŞ'da Fikret Otyam'ın yazması da bize ayrı bir sevinç verdi. O ve onun gibi değerli yazarlarımızın Arayış'ımıza katkıları bize gurur verecek."

İNGİLTERE BİRMİNGHAM'DAN BÜLENT BOZKURT: "ARAYIŞ'da bir 'Arayanlar için' köşesi açılamaz mı? Sözgelimi, geri zekalı çocukların sorunlarına ilişkin yazıları Tıp, yeldeğirmenlerine ilişkin bir araştırma Enerji başlığı altında duyurulabilir.

ARAYIŞ GERİLİYOR MU ?

Derginizde gerilemeye dönük bir olay dikkati çekiyor. Birinci sayıya bakıyorum 64 sayfa, dördüncü sayı 48 sayfaya düşmüş. 18'inci sayıya bakıyorum 32 sayfaya düşüyor.

Böyle sayfa azaltarak, yazıları kısarak, en önemlisi Ecevit'siz ARAYIŞ zayıflıyor mu?

ARAYIŞ'ın 18'inci sayısında bazı basın organları kendi kendilerine ambargo koyup susarak kamuoyunu yanıltıp görevlerini yapmamakla suçlanıyor. Ancak, Arayış kendini de bundan soyutlamamalı.

Bu arada, 18'inci sayının 14 ve 15'inci sayfalarındaki "Yargıç Statüsündeki Değişiklikler", "Mahkeme Bağımsızlığı ve Yargıç Güvencesi' başlıklı yazılarınız ilgimi çekti ve gerçekten beğeni kazandı. Derginizi ve yazarlarınızı bu konuda kutlarız.

ARAYIŞ, halka dönük, halktan yana olduğu sürece çok beğenilip, çok okunacak ve çok sevilecektir.

Başarılar dilerim.

Mustafa GÜÇLÜTÜRK
ANKARA

ARAYIŞ'IN NOTU

Dergimizde düzeltme yanlışlarının zaman zaman yapıldığını biliyoruz. 19'uncu sayımızda ARAYIŞ'ın MUTFAĞI başlıklı Yazı İşleri'nden bölümümüzdeki yazımızda, bu hataların bundan böyle azalacağına değinmiş ve düzeltme işlemlerinin Yazı Kurulu üyelerimizce yapıldığını belirtmiştik.

Sayın Bilginer'in uyarısına teşekkür ediyoruz.

*
* *

Sayın Öztürk ve Sayın Tosun'un dil konusundaki önerilerini dakkate alacağız. Ancak, bu konuda gerek yazar, gerekse yazı işleri kadromuz gerekli özeni göstererek, olabildiğince yabancı sözcük kullanmamağa çalışıyorlar. Bundan böyle daha da özen göstereceğiz.

*
* *

Sayın Güçlütürk, Dergimizin sürekli sayfa düşürmesinden yakınıyorsunuz. Ancak, yalnızca ilk sayımız 64 sayfa yayınlandı. Sonra, 12'nci sayı dahil sürekli 48 sayfa çıktı. 13'üncü sayımızda, ikinci sayfada yer alan Yazı İşleri'nden bölümümüzde ki "Her Engeli Sizinle Aşacağız" başlıklı yazımızda, dergimizi 48 sayfa basabilecek matbaa bulamadığımızı belirtmiş ve bir süre 32 sayfa olarak yayın yaşamımızı sürdürmeye çalışacağımızı söylemiştik. Yakın bir gelecekte, yine 48 sayfaya döneceğimizi umuyoruz.

HALK ANLAMIYOR

Derginiz tatminkar yazılarla bizleri aydınlatıyor. Tüm ilgililere teşekkürler.

Yaşımın, bazı konularda teknik ve yabancı kelimeleri anlamaya uygun olmaması ve bu kelimeleri öğrenebilecek kaynaklara sahip olamayışım, konuları eksik anlamama neden oluyor.

Derginizin farklı çevreden insanlara hitabedebilmesi için konuların daha sade bir dille anlatılması ve yabancı sözcüklerin yanına parantez içinde türkçelerinin yazılması gerekiyor.

Bunu yaptığınız takdirde derginiz daha anlaşılır hale gelecek inancındayım.

Serdar ÖZTÜRK
MALATYA

ARAYIŞ'IN DİLİ

Arayış'ı sürekli izlemeye çalışıyorum. Derginin eleştirilecek çok yönü var, ama en önemlisi dili. Az da olsa, Osmanlıca, Farsça, Arapça sözcüklerin yanısıra, yabancı kökenli sözcükler de kullanılıyor. Bunların yerine Türkçe sözcükler kullanılması olası değil mi? Hiç değilse, bu sözcüklerin enaz düzeye indirilmesi gerekmez mi?

Halil TOSUN - NAZİLLİ

TOPLUMUN ARAYIŞI

Günümüz toplumunun sorunlarına en iyi şekilde eğilebilen bir dergi olması bakımından bütün ARAYIŞ çalışanlarını candan kutlarım.

Arayış, kısa sürede halkın umudu oldu, çıktı. Toplumumuz da, yıllardır bir arayış içindeydi. ARAYIŞ'ın toplumumuzdaki bu arayışa, yardımcı olduğu kanısındayım.

Arayış'ın yüklendiği bu büyük görev'in yanı sıra büyük bir hatası var. Abone istek fişi, o kadar düzensiz bir yerde ki, kesemiyoruz. Çünkü, hemen arkasında değerli bir yazı oluyor. Ya kaldırın, ya da başka bir yere koyun.

Sehlân EKER

ARAYIŞ'IN HATALARI

Arayış, geçmişi değerlendirip, gelecekle bütünleşen, halkımızla elele olan bir Dergidir. Arayış'ımızın, güçlüklerle karşı karşıya olduğunu biliyoruz. Bu zorlu engelleri aşarken ARAYIŞ'la elele olacağız.

Arayış'ın teknik konularda bazı hatalarla çıkması bizi üzüyor. Bu hatalardan kurtulmasını diliyoruz ARAYIŞ'ımızın.

Süleyman BİLGİNER
ANTALYA

SÜRMENE'NİN ORTAKÖY'ÜNDEN ÖMER ERDAL; "Biz köyde 220 çay üreticisiyiz. Köyümüzde yirmi yıldır var olan çay alım merkezimizi kaldırdılar. Müstahsil yüzde seksen meyilli bir yoldan ancak bir saat yaya yürüyerek yeni çay alım merkezine ulaşabilmektedir."

Amasya'dan Sayın Mehmet SALTAOĞLU, Ankara'dan Sayın Fahri KOL, Manisa Sarıgöl'den Sayın Hikmet ERTÜRK, Tekirdağ Muratlı'dan Sayın Mehmet MOLA, Siverek'ten Sayın İbrahim BORAZAN, Alanya'dan Sayın Metin GÜRPINAR, Kütahya'dan Sayın Yakup KAFKAS, Konya Beyşehir'den Sayın Ulvi ÜNAL, Edirne'den Sayın Mehmet MUTAFÇILAR, Trabzon'dan Sayın Cumhur EROĞLU, Çaycuma Kayıkcılar Köyü'nden Sayın Cevat NUR mektuplarınızı aldık. Aynı konularda çok sayıda "görüş" yayınladığımız için mektuplarınıza yer veremedik. ARAYIŞ'a olan yakın ilginiz için teşekkür ederiz. Saygılarımızla...

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına İMTİYAZ SAHİBİ
MEHMET ERDÜL

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no. 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
Posta Kutusu: 75
Küçükesat/ANKARA
TELEFON:
28 44 74 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ENLEM 80 18 61 71
BASILDIĞI YER: EM—AŞ
Emek Basın Yayın Reklâmcılık A.Ş.

İLAN KOŞULLARI
Dört renkli kapak 75 bin TL.
Kapak içleri tek renk 50 bin TL.
İç sayfalar renkli: 60 bin TL
Öteki sayfalar tek renk 40 bin TL.
Sütun santimi 800 TL.

Sayı: 20 – 4 Temmuz 1981
FİATI: 30. TL.

ABONE KOŞULLARI
YURTİÇİ:
Yıllık 1.500 TL. Altı aylık 750 TL.
Üç aylık 375 TL.

YURTDIŞI:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 İsveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S. Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

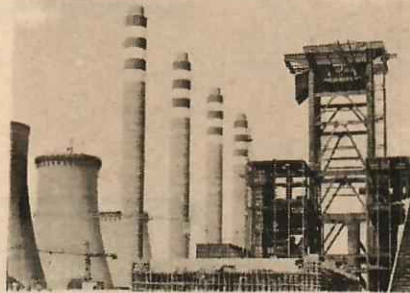
● Abone bedelinin PTT ile; ya da, 'Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara'' Şubesi 1200 numaralı hesabımıza ' yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, veya PTT makbuzunun 'PK–75 Küçükesat/Ankara'' Adresine gönderilmesi rica olunur.

DERGİNİN İÇİNDEN

Mustafa Kemal, bağımsızlık ve özgürlük kazandıran bir "hayır" deyici...

Şura sonuçları ne getirecek?

"Çalışanlar sendika kurma hakkına sahiptir".

Kesinti ve kısıntılar yine gündemde...

Üretici devletçe desteklenmeli.

YAZI İŞLERİ'nden

BİR BAYİİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

SAYIN okurlarımız, Temmuz ve Ağustos kentlerin boşaldığı, sahil kasabaları ile köylerin de dolup taştığı aylardır. Yani icturizmin en yoğun olduğu iki ay.

Bu aylarda, zaten okuma alışkanlığı olmayan insanlarımız gazete ve dergi almazlar, hatta televizyon bile izlemezler. O nedenle de tüm gazete ve dergilerin tirajları (satışları) azalır. Bazı yayın organlarında bu azalma çok, bazılarında ise daha az görülür.

ARAYIŞ'ı da bu yayın organlarından ayrı düşünmek, ayırmak olası değil. ARAYIŞ'ın da satışı yaz aylarında belirli oranlarda düşecektir kuşkusuz.

*
* *

Bir gazete bayiimiz geçenlerde ARAYIŞ'a abone olmak istediğini söyleyince, şaşırdık... Hatta, önceleri şaka yapıyor sandık, ancak bayiimiz ciddiydi ve altı aylık abone olmak istiyordu...

Gazete bayii neden abone olmak istesin? sorusu kafalarımızdan geçiyordu ki, nedenini kendisi açıkladı.

Bayiimiz köye, köyüne gidiyordu. Ankara'nın sıcağı yaz aylarında çekilmiyordu. Bu arada Ramazan ayı da geliyordu. ARAYIŞ'ı ilk çıktığı günden başlayarak alıyordu. Köye giderken büfesini çocuklarına bırakacaktı. Önce, çocuklarına "bana her hafta mutlaka ARAYIŞ ayırın," demişti. Ne var ki, çocuklarının dergiyi ayırmama olasılığı da vardı. O nedenle bayiimiz, Doğumevi semtinden kalkıp Gaziosmanpaşa'daki büromuza gelmişti...

"ARAYIŞ'ı köyüme gönderin. Orada bayii yok. En yakın bayii otomobille bir saat çekiyor. Hem kendim okurum, hem de okuturum ARAYIŞ'ı. Dönerken de getirir ciltlettiririm. Bu arada bana biraz abone fişi verin, oradan size biraz abone yapayım."

*
* *

Sayın okurlarımız, bu sayımızdaki "Haftanın Yazısı"nda, ücretlilerin güç yaşam koşullarının anlatıldığı "EMEĞİN HAKKI NE OLACAK?" başlıklı yazıyı ilgi ile okuyacağınızı umuyoruz.

1974 yılından sonra ilk kez toplanan 10'uncu Milli Eğitim Şura'sına ilişkin bir yazıyı "EĞİTİM" bölümümüzde yayınlıyoruz.

"Gerçek Demokrasi İçin" ve "Yönetimde Geçici Dönem Süreci" başlıklı yazılarımızı "DEMOKRASİ" sendika özgürlüğüne ilişkin yazımızı "İŞÇİ SORUNLARI"; elektrik kısıntılarını konu alan incelememizi de "ELEKTRİK" bölümümüzde okuyacaksınız.

Ayrıca, tarımsal ürünlerde fiyat politikalarının nasıl olması gerektiğini anlatan yazımıza "TARIM" bölümümüzde yer verdik.

"KÜLTÜR", "BASIN", ve "FELSEFE" bölümlerimizde de ilginizi çekeceğini umduğumuz yarılara yer vermeye çalıştık.

Sayın okurlarımız, İslam dinince "kutsal" sayılan Ramazan ayına girdik. Bu konudaki yazımızı gelecek hafta yayınlayacağız.

*
* *

Değerli okurlarımız, yeni ARAYIŞ'larda, nice Ramazan aylarında buluşabilmek umuduyla, mutluluklar ve esenlikler diliyoruz.

Saygılarımızla...

19. sayı 1 temmuzda Ankara'da bayilerde. Tek sayı 50 TL posta pulu karşılığında istenebilir. Abone koşulları: Yıllık 500 TL. Altı aylık 250 TL.
Adres: Necatibey Cad. 14/15 Sıhhıye–Ankara.

HAFTANIN YAZISI

EMEĞİN HAKKI NE OLACAK!

YAŞAM koşulları altında bunalan dar gelirli işçi, memur, emekli dul ve yetimler şimdi de tek dayanakları olan ücretleri konusunda kaygılılar. Maliye Bakanı Kaya Erdem'in geçen hafta verdiği demeç bu kaygıları artırdı.

Günaydın Gazetesi'nde yer alan bir haberde, Maliye Bakanı'nın, **"bu yıl enflasyonun ancak yüzde 40 oranını aşması durumunda ücretlere zam yapılacağını"** söylediği belirtiliyor. **"Aksi halde ücretlere bu yıl yeni bir zam sözkonusu değil".** Bu sözleriyle Maliye Bakanı, enflasyonun yüzde 40 düzeyinde tutulacağı varsayımıyla, ücret artışlarının **"sınırlandırıldığını"** yinelemiş oluyor.

Maliye Bakanı'nın bu sözleri, Arayış'ın geçen sayısında yer alan bir haberle birleştiğinde daha bir anlam kazanıyor. Buna göre, **"Devlet Personel Yasasında yapılması öngörülen bir değişiklikle, memur maaş katsayılarının iki yılda bir"** ve **"asgari ücret gözönünde bulundurularak"** belirlenmesi düşünülüyor.

Maliye Bakanı, **"ücret sınırlamasının"** gerekçesini de şöyle açıklıyor: **"Gönlümüz daha fazla ücret artışı yapmayı arzuluyor. Fakat bunu yaparken de daha önce yapılan hesapları alt üst edemeyiz."**

*

* *

"Tekrarın tekrarı" biçiminde gelişen bu cümlelerin ardındaki genel politika nedir? Bunu anlayabilmek için **"alt üst edilmemesine" özen gösterilen bu hesapların** ne olduğuna bakmak gerekir. Bu sorunun yanıtı aynı zamanda, adı henüz konmamış olmakla birlikte nereye gideceği aşağı yukarı belli, bir ücret politikasının ara duraklarını da ortaya çıkaracaktır. Geriye dönüp bakıldığında görünen **"manzara"** şudur:

Yeni asgari ücret düzeyi ile Yüksek Hakem Kurulu tarafından belirlenen 1981 yılı ücret artış oranları birbiriyle çakışmaktadır. Görünüşte birbirinden ayrı olarak ele alınan bu iki "operasyon" sonucunda çalışanların gelir düzeyinde yüzde 80'e varan bir artış sağlandığı söylenmektedir.

Ne var ki, bu ücret artışları Vergi Yasalarında yapılan değişikliklerle birlikte değerlendirildiğinde ortaya başka bir görünüm çıkmaktadır. Bu ilişki kurulduğunda ve vergi kesintileri yüzde 80'lik artıktan düşüldüğünde çalışan insanın cebine kalan net artış yüzde 35-40 düzeyinde kalmaktadır.

Burada dikkati çeken bir nokta, öngörülen ücret artışının 1981 Yılı Mali Bütçesi ile, Ekonomik Programdaki **"fiyat artış tahmini"** doğrultusunda oluşudur. Bunun anlamı nedir? Bundan böyle çalışan kesimlerin ücretlerindeki artış, **gerçekliği tartışma götürür** fiyat artış oranları ile sınırlandırılmaktadır.

Bundan da önemlisi, yukarda sözü edilen noktalar arasındaki çizgiler birleştirildiğinde 24 Ocak kararlarının ayrılmaz bir parçası olarak savunulan oynak merdiven (eşel mobil) sisteminin çehresi çıkmaktadır ortaya. Arayış, daha 10'uncu sayısında **"Gerilemenin Finansmanı"** başlıklı yorumunda adım adım örülmekte olan bu yeni politikaya dikkati çekmişti.

Örülmekte olan yeni ücret politikasının ikinci öbeği, getirilen bu sınırın yalnızca ücretlileri mi ilgilendirdiği sorusu çerçevesinde oluşmaktadır. Uygulanan ekonomi politikasına yukardan bakıldığında, bu uygulamaların yalnızca işçi ve memurları ilgilendirmediği, bir başka kolunun da tarım kesimine uzandığı görülmektedir. Çünkü aynı sınırlamaların tarım ürün taban fiyat politikasının temel ilkesi haline geldiğini gösteren kanıtlar vardır. Nitekim bu yıl içinde, başta tütün ve buğday olmak üzere açıklanan öteki taban fiyatlarındaki artış yüzde 40 sınırı içinde kalmıştır.

*

* *

Kuşkusuz tüm bunların yanında, Erdem'in **"alt üst edilmeyecek"** dediği bu hesaplar konusunda genel yaklaşımı kavrayabilmek için, 24 Ocak kararlarına uzanmak gerekecektir. Çünkü birbirinden bağımsız gibi görünen tek tek uygulamalar, 24 Ocak kararlarının geliştirdiği bir felsefenin kanatları altında bütünleşmektedir.

Teknik açıdan bakıldığında 24 Ocak Kararlarının ekonomide bütünüyle yeni bazı dengeler kurmağı amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu yeni dengede öncelik fiyatlara verilmiştir. Bu kararlarla Türkiye'de artık **"serbest piyasa ekonomisi kurallarının"** uygulanacağı açıklanmış ve fiyat denetimi kaldırılmıştır. Böylece fiyatların başını alıp gitmesinin sonuçlarını halkımız, temel besin maddelerinin mutfağında giderek azalmasıyla yaşamıştır. 24 Ocak Kararlarının hemen ertesinde en düşük oranlı zam yüzde 46 ile gazyağına gelirken, gübre fiyatlarında artış ortalama yüzde 400'ü bulmuştur. Bu artışların geniş halk kitlelerine getirdiği sıkıntılara burada ayrıca değinmenin gereği yok.

İnsan faktörünü bir kenara iten 24 Ocak Kararlarının birinci adımı fiyatların serbest bırakılmasıydı. Fiyatların serbest bırakılmasından sonra hedef çalışanların ücretlerinin sınırlandırılması ve giderek dondurulmasıydı.

Aralık 1980'de **"Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hallerinde Yeniden Yürürlüğe Konulması Hakkındaki 2364 Sayılı Yasa"** çıktı. Bu yasa ile **"serbest toplu pazarlık"** düzeni sona erdi ve toplu

sözleşme düzeninin yetkileri alabildiğine geniş bir Yüksek Hakem Kurulunca yönetilmesi kabul edildi.

*
* *

İşte, Maliye Bakanı'nın Günaydın Gazetesi'nde yer alan demeci bu çerçeve içine oturtulduğunda gerçek anlamını bulmaktadır. Yasal temeli de hazırlanan yeni gelir ve ücret politikası, bütünüyle bir yıl sonrası için "**gönüllerde yatan**" enflasyon oranına dayandırılacaktır.

Bu tür politikaların genel düzeydeki sakıncaları birçok kez dile getirildi. Burada ücret artışlarının "**belli sayılara dayandırılmasının**" bir başka sakıncasına da dikkat etmek gerekir. Maliye Bakanı'nın ücret politikasını denge noktasına koyduğu bu yüzde 40'lık düzeyi, Türkiye'de hangi duyarlı tartı aracı ölçecektir? Başka türlü söylemek gerekirse, enflasyon oranını belirleyecek gerçekçi ve taraflarca kabul edilebilir bir istatistiki bilgi var mıdır?

Bu soruya olumlu bir yanıt verebilmek olanağının bulunduğunu söylemek zor. Nitekim Milli Güvenlik Konseyi Maliye ve Ekonomi Dairesi Başkanlığının eşgüdümünde yürütülen, yeni bir fiyat istatistiği düzenlemeğe yönelik çalışmalar da bunun zorluğunu ortaya koymuştur. Bunun sonut bir örneği de verilebilir. Üç ayrı kuruluş tarafından hazırlanan fiyat istatistiklerinin ayrı sonuçlara ulaştığı bilinmektedir. Örneğin fiyat artışları konusunda İstanbul Ticaret Odası yüzde 40'ın altında, Ticaret Bakanlığı'nın Geçinme Endeksleri yüzde 40 dolayında ve Devlet İstatistik Enstitüsü'nün onbir ili kapsayan tüketici fiyatları endeksi ise yüzde 40'ın üzerinde oranlar veriyor. Kısaca üç ayrı kuruluş, Maliye Bakanı Erdem'in ölçüt olarak koyduğu yüzde 40'a göre üç ayrı sonuca ulaşıyor. Kaldı ki bu üç kuruluşun da verdiği sayılar gerçek yaşam pahalılığını yansıtmamaktadır.

Evet, Türkiye'de bu düzenlemelerin gerekli kıldığı geçerli ve güvenilir endeksler var mıdır? Bu sorunun yanıtını bu politikaların mimarı Turgut Özal da şöyle veriyor: "**.. Rakamları eğerek, bükerek, dilediğiniz şekilde ve amaçla kullanmak mümkün**" (*Hürriyet Gazetesi, 7 Ocak 1981*).

Demek ki gerektiğinde yüzde 80'lik bir enflasyon oranı, "eğilerek, bükülerek" üzerinde oynanarak yüzde 40'a indirilebilir.

*
* *

Bu gelişmeler, ücret ve gelir dengelerinin ters yüz edildiği konusunda çalışan kesimlerde doğan kaygıların haklı temellere dayandığını göstermektedir. 1961 Anayasası genel olarak çalışanlara bazı güvenceler sağlamıştı. Bunun yanı sıra işçilerin de toplu iş sözleşmesi ve grev gibi hakları vardı.

1961 Anayasasının getirdiği bu düzenlemenin yalnızca "kuru bir ekonomik model" olduğu sanılmamalı. Ulusal gelirin bölüşümünü belirleyen toplumsal bir içeriği de vardır bu modelin. Nitekim bu düzenlemeler Türkiye'deki çarpık ve adaletsiz gelir dağılımının son yıllarda aldığı ürtükücü görünüm karşısında, işçiler için iyi kötü bir tampon oluşturabilmişti.

*
* *

24 Ocak'da alınan kararların bu modeli ters yüz etmek istediği açıktır... 1961 Anayasasının getirdiği sosyal devlet anlayışı çerçevesinde başıboş hareket olanağı bulamayan sermaye ve fiyatlar bu yeni modelde serbest bırakılıp, devlet tarafından halk yararına denetimi önlenirken, Anayasa ile çelişen bir yaklaşımla ücretler dondurulmağa çalışılmaktadır.

Bir yandan sermayenin oluşumu ve birikimi konusunda kamu müdahalesi en aza indirilmekte, hatta kaldırılmakta, temel girdi olan KİT'lerin ürettiği malların fiyatları serbest bırakılmakta, öte yandan ise işgücü değerinin kamu otoritesi tarafından ve tek yanlı olarak saptanması öngörülmektedir. Yani fiyatlar serbest bırakılıyor buna karşılık ücretler sınırlandırılıyor.

*
* *

Ücretler konusundaki yeni uygulamalar, adı söylenmemekle birlikte tüm dünyada büyük tartışmalara yol açan, "**oynak merdiven**" sistemine doğru bir gidişi göstermektedir. Uygulamalar sonunda "**ücretlerin dondurulmasına**" yol açabilecek niteliktedir.

Burada sorulması gereken soru: 24 Ocak Kararıyla başlayan ve 1961 Anayasa'sının bölüşüm modelinin bütünüyle ters çevrilmesine yol açan bu yaklaşımın, önümüzdeki günler için geçerli olması düşünülen bir ekonomik/siyasal tercih haline gelip, gelmeyeceğidir... Kuşkusuz bu konu hazırlanacak olan yeni Anayasa ile açıklık kazanacaktır.

Şimdiden söylenebilecek söz, ücretlerin dondurulmasına dek dayanabilecek böyle bir uygulamanın getirebileceği toplumsal risklerin büyük olduğudur. Ekonomik politikaları yalnızca teknik bir sorun olarak gören, bunun toplumsal yanını dikkate almayan bir politika Güney Amerika örneklerinde görüldüğü gibi sonunda çıkmaz bir sokağa dayanır. Ekonominin büyüklüğündeki ve gücündeki yetersizlik hakça gelir dağılımını ertelemenin özürü ve gerekçesi olamaz. Teknik ekonomik kararlar yanında, sorunun toplumsal yanına da ağırlık veren bir yaklaşımla serbest toplu pazarlık sisteminin ve tüm çalışanları kapsayan özgür sendikacılığın geçerliliğini korumasına özen gösterilmelidir.

Alın terinin hakkına gerekli saygıyı göstermeyen bir ekonomik modelin toplum vicdanında kabul görmesi olanaksızdır.

Ekonominin insanla mı, yoksa insansız mı yürüyeceğini belirleyecek acılı bir denemenin Türk toplumuna yaşatılmak istenmeyeceği, çalışan kesimlerin yitirmek istemediği bir umuttur. ●

ARAYIŞ

Türkiye

MALİYE BAKANI KAYA ERDEM, "ENFLASYON YÜZDE 40'I AŞARSA ÜCRETLERE ZAM YAPILACAK." dedi. Erdem enflasyonun yüzde 40'ın altında tutulması halinde ücretlerde herhangi bir artışın söz konusu olmadığını belirtti.

AKARYAKIT VE AKARYAKIT ÜRÜNLERİNE ZAM YAPILDI. 22 Mayıs 1981 tarihinde yapılan zamdan sonra, Doların Türk Lirası karşısında yeniden değer kazanması yeni zamların gerekçesi olarak belirtiliyor. Petrol ürünlerine yapılan yüzde 6.66 oranındaki zam ile normal benzin 4 lira, süper benzin 5 lira, gazyağı ve motorin fiyatları da 3'er lira artırıldı. Kalorifer yakıtının fiyatı 290 kuruş artarken fuel oil 2 lira, piknik tüpü 10 lira, mutfak tüpü 40 lira, sanayi tüpü 15 lira zam gördü. Sanayi Bakanı ŞAHAP KOCATOPÇU YENİ ZAMLARIN DİĞER ÜRÜNLERE YANSIYACAĞINI, ANCAK YANSIMA ORANININ YÜKSEK TUTULMAMASI İÇİN DENETİMİN ŞART OLDUĞUNU SÖYLEDİ.

ÇİMENTO FİYATLARINA ORTALAMA YÜZDE 10 CİVARINDA ZAM YAPILDI. Sanayii ve Teknoloji Bakanlığınca Çimento fiyatlarının saptama yetkisinin Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliğine devredilmesi üzerine, Birlik yetkisini kullanarak çimento fiyatlarını yeniden belirledi. Buna göre, normal portland çimento 4500 liradan 5000 liraya, traştlı çimento 4400 liradan 4900 liraya, dökme çimento da 4100 liradan 4600 liraya yükseldi. Klinker çimentonun tonu ise 4200 lira olarak belirlendi.

BURSA, Kirazlıyayla'da yapılan "Türkiye 1981 ve Sanayide Finansman sorunlar" konulu seminerde konuşan Hürriyet Gazetesi Başyazarı OKTAY EKŞİ, TÜRKİYE'NİN BAŞKANLIK SİSTEMİNE GEÇİŞ ARİFESİNDE OLDUĞUNU SÖYLEDİ. Ekşi, Devlet Başkanlığı Denetleme Kurulu Yasasına ilişkin görüşlerini açıklarken şöyle dedi: "Dokuz kişilik denetleme kurulu henüz atanmamıştır. Bu yasanın önemi büyüktür. Bu yasa Türkiye'de başkanlık sistemine dönüş noktasına gelindiğini kanıtlamaktadır. Yeni Anayasal düzende üniversiteler ve işçi kuruluşları ile öteki kurumlar 1961 Anayasası döneminin şartlarını yaşayamayacaklardır. Siyasi partiler de, 1961 Anayasası'nın vazgeçilmez unsur oldukları yolundaki ilkeyi eskisi kadar sağlam ve ayakta kalmış görmeyeceklerdir."

DEVLET Memurlarına, iş riski, iş güçlüğü ve eleman temininde güçlük zammı gibi yan ödemelerin, peşin verilmesini öngören kararname Devlet Başkanının onayına sunuldu. Kararnamenin Devlet Başkanı tarafından onaylanması halinde MEMURLAR TEMMUZ AYINDA ÇİFT YAN ÖDEME ALACAKLAR.

OTOMOTİV Sanayiindeki kriz ve üretim düşüşü nedeniyle RENAULT OTOMOBİL FABRİKASINDAN 677 İŞÇİ ÇIKARILDI. OYAK-RENAULT Genel Müdürlüğünce yapılan açıklamada yetkili mercilerden izin alınarak işçilerin çıkartıldığı bildirildi.

TÜRK PİRELLİ LASTİK FABRİKASINDAN 50 İŞÇİYİ İŞTEN ÇIKARDIKLARI GEREKÇESİYLE GÖZALTINA ALINAN 3 YÖNETİCİ TAHLİYE EDİLDİ. Birbuçuk ay önce gözaltına alınan yöneticilerin tutuksuz yargılanmalarına karar verildi.

SOSYAL Güvenlik Bakanı SADIK ŞİDE İŞTEN ÇIKARMALAR HALİNDE İŞÇİLERE KIDEM TAZMİNATI İLE BİRLİKTE İŞTEN ÇIKARMA TAZMİNATI ÖDENECEĞİNİ AÇIKLADI. Şide, İşsizlik sigortası kurulana kadar, 5 yıllık işçiye 3, 10 yıllık işçiye 5, 15 yıla kadar çalışmış olanlara işten çıkarıldıklarında 7 maaş tutarında işten çıkarılma tazminatı ödeneceğini söyledi.

TEK GENEL MÜDÜRÜ KAMİL TOKTAŞ 1983'ÜN İKİNCİ YARISINDA ELEKTRİK SIKINTISININ SONA ERECEĞİNİ SÖYLEDİ.

ETİBANK TOPLAM MALİYETİ 116 MİLYAR LİRA OLAN YEDİ PROJEYİ YABANCI SERMAYE VE ÖZEL SEKTÖRE AÇTI. Etibank Genel Müdürlüğü'nün yabancı sermaye ve özel sektöre açtığı projeler şunlar: İkinci Alüminyum Projesi, Siirt Madenköy Bakır Projesi, Rize Çayeli Bakır Projesi, Mermer Projesi, Perlit Ürünleri Projesi, Volkanik Tuf Projesi, Ponza Taşı Projesi.

TİCARET BAKANI KEMAL CANTÜRK BU YIL PAMUK, ÜZÜM, İNCİR, VE FINDIK TABAN FİYATLARININ ERKEN AÇIKLANACAĞINI BİLDİRDİ. Cantürk, Buğday alımlarında spekülatif hareketler gözlendiğine değinerek, yüksek fiyatla buğday alanların hüsrana uğrayacağını söyledi.

ABD'nin Ankara Büyükelçiliğine Robert Strauss-Hupe atandı. Hürriyet Gazetesi'ne verdiği demeçte, ABD BÜYÜKELÇİSİ ÖNCE ÖZEL SEKTÖR TEMSİLCİLERİ İLE GÖRÜŞMEK İSTEDİĞİNİ SÖYLEDİ.

SAĞLIK Bakanlığı'nın hazırladığı yasa tasarısı kabul edilirse 20 YAŞINDAN KÜÇÜK OLANLAR EVLENEMEYECEK. Sağlık Bakanlığı'nca hazırlanıp Adalet Bakanlığı'na gönderilen ikinci bir tasarıda ise KÜRTAJ SERBEST BIRAKILIYOR.

İSTANBUL Sıkıyönetim Komutanlığı askeri savcılığınca "Marksist-Leninist bir düzen kurmak için programlı olarak eylemlerde bulunmak ve Devlete karşı isyan ortamı yaratmakla suçlanan DİSK GENEL BAŞKANI ABDULLAH BAŞTÜRK VE KONFEDERASYONUN ÜST DÜZEYİNDE GÖREVLİ 51 ARKADAŞININ İDAMI İSTENDİ.

ESKİŞEHİR Sanayi Odası Başkanı YAVUZ ZEYTİNOĞLU "TÜRKİYE'DE 24 OCAK KARARLARININ ALINMASINDAN SONRA SANAYİ SEKTÖRÜ GÖZDEN ÇIKARILMIŞTIR" dedi. Zeytinoğlu, Türk sanayisinin sorunlarının yakında tamamen sona ereceğini belirterek "Çünkü ölmüş bir sanayinin sorunları da olmaz" demiştir.

Dünya

İRAN'DA iktidarda bulunan İslamcı Cumhuriyet Partisi'nin Genel Merkezinde bir patlama oldu. Parti Yönetim Kurulu ve milletvekillerinin toplantı yaptığı sırada meydana gelen patlamada İran Devriminin önde gelen isimlerinden Ayetullah Beheşti'nin de bulunduğu 25 kişi öldü. Öte yandan dini lider Ayetullah Humeyni'nin yardımcısı ve eski Devlet Başkanı Beni Sadr'ın görevden uzaklaştırılmasında büyük rolü olan İslamcı Cumhuriyet Partisi Yönetim Kurulu üyesi Seyiddali HAMENEY, Abuzar Camiinde vaaz verirken yakında bulunan bir teype yerleştirilen saatli bombanın patlaması sonucu ağır yaralandı.

İRAN'DA ŞAİR SULTANPUR İDAM EDİLDİ. 38 yaşındaki şair Sultanpur 16 Nisan'da evlendiği gün Devrim Muhafızları tarafından tutuklanmış, savcı, Sultanpur'un Marksist Fedayini Halk Örgütünün akıl hocası olduğunu ileri sürmüştü.

İRAN'DA Beni Sadr'ın görevinden azledilmesi üzerine boşalan CUMHURBAŞKANLIĞI İÇİN 24 TEMMUZ'DA YAPILACAK SEÇİMDE, BAŞBAKAN MUHAMMED ALİ RECAİ TEK ADAY OLACAK.

LİBYA BAŞBAKANI Abdülselam CALLUD; "İSRAİL, IRAK NÜKLEER ARAŞTIRMA MERKEZİNE ABD.NİN BİLGİSİ İÇİNDE VE GÖZ YUMMASIYLA SALDIRDI" dedi.

BOLİVYA'da Devlet Başkanı General Luis GARCİA MEZA'ya karşı planlanan bir darbe girişimi bastırıldı.

AMERİKA Birleşik Devletleri YÜKSEK MAHKEMESİ, YASADIŞI TELEFON DİNLENMESİ YÜZÜNDEN ESKİ BAŞKANLARDAN NİXON HAKKINDA DAVA AÇILABİLECEĞİNE KARAR VERDİ. İstihbarat örgütleri tarafından telefonu dinlenen bir Amerikan yurttaşının Beyaz Saray eski sorumluları hakkında dava açılması istemini haklı bulan Yüksek Mahkeme şu kararı verdi: "Devlet Başkanı gizli güçlere sahip, her şeyi bilen bir şef değildir."

FAS Hükümeti'nin son bir yılda şeker, ekmek, un ve yağ gibi temel tüketim mallarına ortalama yüzde 30 zam yapması üzerine ülkenin ikinci büyük sendikası Fas Demokratik İşçiler Konfederasyonu'nun düzenlediği ZAMLARI PROTESTO GÖSTERİLERİNDE 131 KİŞİ ÖLDÜ 720 KİŞİ YARALANDI.

İTALYA'DA BELEDİYE SEÇİMLERİNDE SOSYALİST PARTİ KAZANÇLI ÇIKTI. Mahalli Seçimlerde Hristiyan Demokratik Parti ile Komünist Parti'nin oy oranlarında düşme olurken Sosyalist Parti'nin oy oranının yüzde 16'ya kadar yükseldiği öğrenildi. Öte yandan 35 yıldan bu yana Hristiyan Demokrat olmayan ilk Başbakan olan Cumhuriyetçi Parti Lideri GİOVANNİ SPADOLİNİ KOALİSYON KABİNESİNİ KURDU. Spadolini'nin kurduğu koalisyonda Cumhuriyetçiler, Sosyal Demokratlar, Sosyalistler, Hristiyan Demokratlar ve Liberaller yer aldı.

ABD'de yayınlanan ılımlı Ermeni örgütlerinin sözcülüğünü yapan "ARMENİAN REPORT" dergisi PARİS'TE ERMENİ BİNALARININ VE KİLİSELERİNİN TÜRKLER TARAFINDAN DEĞİL, ERMENİLER TARAFINDAN BOMBALANDIĞINI AÇIKLADI.

AMERİKAN Kongresi temsilciler meclisi Suudi Arabistan'a erken uyarı sistemleriyle donatılmış "Awacs" uçakları ve yedek parçalarının satılmaması için Reagah yönetimine uyarıda bulundu. Temsilciler meclisinin kararına karşın REAGAN YÖNETİMİ SUUDİ ARABİSTAN'A "AWACS" UÇAKLARININ SATIŞINDAN VAZGEÇİLMEYECEĞİNİ AÇIKLADI.

İTALYA'da birkaç ay önce ortaya çıkan Hür Masonlar Cemiyeti'ne ilişkin suçlamalar sürüyor. Skandala adı karışan P-2 locasının lideri Licio GELLİ ile Gizli Servis Albaylarından Antonio VİEZZAR HAKKINDA MART 1979'da ÖLDÜRÜLEN GAZETECİ MİNO PİCORELLİ'NİN KATLİNE KARIŞMAKTAN DAVA AÇILDI.

KIBRIS'TA YAPILAN BAŞKANLIK SEÇİMLERİNİ RAUF DENKTAŞ KAZANDI.

ARALARINDA ünlü İktisatcı Gunnor Myrdal, yazar Samuel Beckett ve Heinrich Böll'ün de bulunduğu NOBEL ÖDÜLÜ KAZANMIŞ 50 KİŞİ ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE KALKINMA VE AÇLIK SORUNLARINA SON VERİLMESİ İÇİN BİR KAMPANYA BAŞLATTI. İmzalanan bir bildirgede de her yıl milyonlarca insanın ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu belirtilerek "yaklaşan bu felakete seyirci kalamayız."

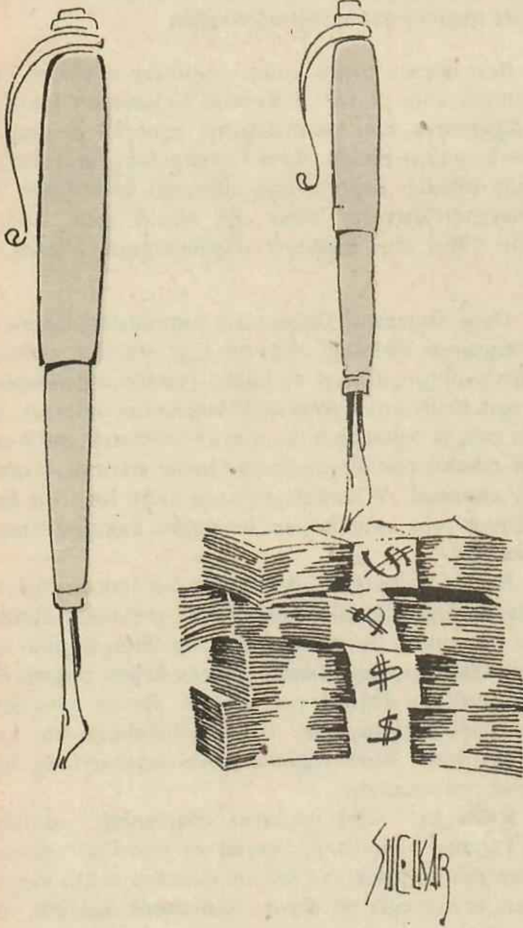
İSPANYA'DA YENİ BİR ASKERİ DARBE GİRİŞİMİ ORTAYA ÇIKARILDI. Demokratik rejimi yıkmaya yönelik komplo hazırlamaktan suçlu bulunan sağ eğilimli üç subay ile beş sivil tutuklandı. Aralarında 1978 yılında Başbakan Suarez'i kaçırmaya teşebbüsten 6 ay hapis cezasına çarptırılan Binbaşı Ynestrillan'ın da bulunduğu 8 kişinin, ayrıca bir okulun bombalanması olayına da katıldıkları bildiriliyor.

İSRAİL BAŞBAKANI MENAHAM BEGİN "ATOM BOMBASI YAPAN HER DÜŞMAN ÜLKEYE SALDIRIRIZ" DEDİ. Öte yandan eski Savunma ve Dışişleri Bakanı Moşe DAYAN İsrail'in derhal atom bombası yapabilecek teknolojik kapasiteye sahip olduğunu açıkladı.

BİRLEŞMİŞ Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Konseyi çalışmalarına Roma'da başladı.Konseyin gündeminda Gıda ve Tarım Örgütü'nün 1982-83 dönemi bütçesi var. F.O.A.'NIN 1982-1983 DÖNEMİ İÇİN BÜTÇESİ 414 MİLYON DOLAR olarak öngörülüyor. Bu da geçen döneme göre yalnızca 22.3 milyon dolarlık bir artış anlamına geliyor. Gıda ve Tarım sorunları ile ilgilenen uluslararası bir örgüt için öngörülen bütçe artışı F.O.A. (Gıda ve Tarım Örgütü) GENEL DİREKTÖRÜ SAOUMA'NIN DEYİŞİYLE "ORTA BÜYÜKLÜKTE BİR BOMBARDIMAN UÇAĞININ FİYATINDAN BİLE AZ."

SALIDAN SALIYA

Liberalizm, devletcilik ve Tercüman

HÜKÜMETİN hazırladığı "Toplu Konut Yasa Tasarısı"nın Milli Güvenlik Konseyi'nce bütünüyle değiştirildiği anlaşılınca, Nazlı Ilıcak hanımefendi Tercüman gazetesinde feryadı bastı: "Meclisin komisyonları şeklinde çalışması gereken Genel Sekreterlik Komisyonlarının, Meclisten (Konseyden) güvenoyu almış bir hükümetin tasarrufunu temelden değiştirmeye hakkı ve yetkisi var mıdır?"

Nazlı hanımefendi, "Konsey, Hükümet, Genel Sekreterlik" başlıklı yazısında, Hükümete hakim olan "liberal zihniyet" ile Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterlik Komisyonlarında "ağır bastığını" öne sürdüğü "devletçi görüşün" zaman zaman çatıştığını savunuyor ve şöyle diyordu: "... hazırlanan tasarı, Genel Sekreterlik Komisyonlarında değiştirilerek Konsey'e sunulmuştur." Bu olay, başbakan ve ilgili bakana rağmen, "devletçi zihniyetin kanun tasarılarına hakim olabileceğini göstermekteydi." Milli Güvenlik Konseyinin hükümet tasarıları üzerinde oynamasını "tabii" karşılama olgunluğunu gösteren Nazlı hanımefendi, "Konsey üyelerinin dikkatini çekmeyi görev addediyorum" diyerek şu vurgulamayı yapıyordu: "Ama tasarının temelinde ve özünde değişiklik olmaması, ilk başta güvenoyuyla sağlanan mutabakatın gereğidir."

*
* *

"Toplu Konut Yasa Tasarısı" ile bu "mutabakatın" bozulması, Nazlı hanımefendinin "ilgili bakan" diyerek es geçmeyi yeğlediği "Turgut Özal'ı kuşatma operasyonu" idi. Tercüman gazetesi Genel Yayın Müdürü Güneri Cıvaoğlu beyefendi böyle diyordu. Güneri beyefendiye göre, sessiz ve derinden bir "çevirme hareketi" sürüyordu. Bu operasyonun genel stratejisi şöyle çizilmişti: "24 Ocak istikrar tedbirleri ile başlayan ve 12 Eylül sonrası bütünlüğe kavuşturulan liberal ekonomi programını, mümkün olduğunca engellemek, tökezletmek, saptırmak çelmek. Bunu yapabilecek noktalara 'sosyalist modele inançlı' yahut daha devletçi, daha müdahaleci görüşte olan kadroları tırmandırmak ya da kaydırmak..."

*
* *

Tercüman gazetesinin hanımefendi ve beyefendilerinin tepkisi, Atatürk'ün devletçilik ilkesine karşı, "ille de özel sektör" görüşünden kaynaklanıyor. Bu, bizim için, eleştirilip, geçersizliği ortaya konulacak, ancak demokrasiye olan sarsılmaz inancımızın gereği herzaman saygıyla karşılanacak bir görüştür. Yalnız öncelikle tepkiye konu olan bazı temel yanlışlıkları düzeltmek gerekiyor.

Birinci düzeltme, hükümetin hazırladığı "Toplu Konut Yasa Tasarısı", Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreterlik Komisyonlarında değiştirilmiş değil. Ortada, Hükümet tasarısından ayrı bir "teklif" var. Bu teklif, Jandarma Genel Komutanı ve Milli Güvenlik Konseyi Üyesi Orgeneral Sedat Celasun'un imzasını taşıyor. Başkanlığını Kurmay Albay Cumhur Evcil'in, Proje sorumluluğunu ise Kurmay Binbaşı Ahmet Özteker'in yaptığı Genel Sekreterlik Komisyonu ise, Orgeneral Celasun'un 36 ana ve 3 geçici maddeden oluşan teklifini "aynen benimsemekle" yetinmiş. Yalnızca, Nazlı hanımefendinin "özel mülkiyet düşmanlığı izlerini taşıyor" dediği 5'inci madde için yumuşatıcı bir alternatif düzenleme önermiş. Nazlı hanımefendi bu konuda, "Bu hüküm çok şükür Konsey tarafından geri çevrilmiştir" diyor.

Tercüman gazetesinin hanımefendi ve beyefendi yazarlarının, bir Milli Güvenlik Konseyi üyesini karşılarına almaktan korkup Genel Sekreterlik Komisyonlarına saldırıyor görünmeyi yeğlediklerine inanmak istemiyoruz. Dileriz, yanlış bilgilenmişlerdir.

İkinci bir düzeltme ise, Orgeneral Celasun'un teklifinin diliyle ilgili. Nazlı hanımefendi teklifin dilini bile "belli bir zihniyetin belirtisi" sayıyor. Teklifin, "konut gereksinimini(!) planlı ve sürekli olarak karşılamayı" amaçlamasını örnek gösteriyor. Ona göre, "Türkiye'de mesken açığını kapatmak maksadıyla" hazırlanmış olsa bu sakınca ortaya çıkmayacak.

OLAYLARIN YORUMU

Üzerinde durmak dahi gereksiz ama, Orgeneral Celasun'un teklifinin "amaç ve kapsam"ını belirleyen 1'inci maddesinin "Ülkedeki konut ihtiyacının karşılanması..." biçiminde başladığını belirtip, geçelim...

*
* *

Nazlı hanımefendi ve Güneri beyefendinin feryadının nedenine gelince, toplu konutların hangi arsalar üzerinde hangi yöntemle yapılacağını irdelemek gerekiyor.

Hükümet tasarısında, toplu konutların, en az 15 hektarlık bir alanda ve hektar başına yaklaşık 250-350 kişilik bir nüfusu içine alan projeleri üstlenecek "güç ve teşkilata" sahip olan inşaat kuruluşlarınca yapılması öngörülüyor. Buna göre, Toplu Konut Yasası'ndan yararlanacak inşaat şirketinin bir anda 750-1050 konutun yapımını üstlenebilmesi öngörülmüş oluyor. Türkiye'de bu "güç ve teşkilata" sahip inşaat kuruluşlarının sayısının üçü-beşi geçmediği, bunlardan birisinin de kurucu ortakları arasında "kuşatma operasyonuna" konu olan(!) Turgut Özal ile bu operasyona karşı sesini yükselten Tercüman gazetesi sahibi Kemal Ilıcak'ın bulunduğu İSOTAŞ olduğu biliniyor.

Orgeneral Celasun'un teklifinde ise 750-1050'lik konut yapımı alt sınırı 200'e indiriliyor. Açıkcası tekelci üç-beş kuruluş, yaygın rekabete açılıyor. Bu da, Tercüman gazetesinin hanımefendi ve beyefendi yazarlarının ekonomi bilimine yaptıkları unutulmaz bir katkıyla "liberal zihniyete" karşı, "devletçi görüş" oluveriyor.

*
* *

Gelelim toplu konutların yapılacağı arsalara. Hükümetin tasarısında, toplu konutların yapılacağı arsaların tekelci yapımcı firmalar tarafından da satın alınabileceği belirtiliyor. Hazine arazilerinin ise, oluşturulacak Arsa Ofisi'ne devredileceği kaydediliyor. Daha sonra da, Arsa Ofisi'nin bu arsaları toplu konut kuruluşlarına öncelikle "tahsis" edeceği, ya da "satacağı" hükme bağlanıyor. Arsayı satın almak için bu kuruluşlara arsa değerinin yarısı kadar düşük faizli kredi verilmesi de unutulmuyor.

Orgeneral Celasun'un teklifinde ise, öncelikle arsaların spekülatif değer artışlarıyla konut maliyetleri içinde büyük bir yer tutmasının önlenmesine veriliyor. Bu nedenle toplu konut inşaat işlerinin kamu mülkiyetindeki arsalar üzerinde yürütülmesini öngörüyor. "Toplu Konut Yasa Tasarısı"nın hayaliyle bazı arsalara yaptıkları yatırımları 100 milyonlarca liralık spekülatif ve haksız kazanca dönüştürmeyi umanların tepkisine şaşmamak gerekir. Bu tepki belki de liberal insanın yapısı gereğidir.

Son olarak, toplu konut yapılacak arsaların kamulaştırılması konusu var. Orgeneral Celasun'un teklifinde, arsa sağlanması için kamulaştırma yöntemi de öngörülüyor ve kamulaştırmada, rayiç bedelin değil, arsa sahibinin vergisini ödediği değerin esas alınacağı belirtiliyor. Nazlı hanımefendi lütfedip "biraz ağır olacak ama" diyor ve ekliyor: "Bu, özel mülkiyet düşmanlığının izlerini taşıyor."

Oysa Orgeneral Celasun'un kamulaştırmalarda arsanın vergisinin ödendiği değerin esas alınması yolundaki düşüncesi oldukça basit ve haklı. Teklifinin gerekçesinde açık açık belirtiyor: "Arsa spekülasyonunu önlemek, yurttaşları gerçek beyanda bulunmaya yöneltmek, mülk sahipleriyle çıkabilecek birçok haksız bedel arttırım davalarına neden olmamak ve kamulaştırmada kesin bir fiyat kıstası uygulamak için, vergi beyanı üzerinden kamulaştırma öngörülmüştür."

Nazlı hanımefendi, özel mülkiyeti savunmanın, Devlete karşı vergi yükümlülüğünü yerine getirirken düşük beyanda bulunmak, iş satışa gelince ise "Ben bugüne kadar Devleti aldattım ama, malımın gerçek değeri vergimi öderken gösterdiğim değerin çok üstünde, Devlet bana gerçek değere göre para saymalı" demek olmadığını hiç kuşku yok biliyordur. Buna rağmen aksini savunuyorsa, başka bir gerekçesi olmalıdır.

Kaldı ki, "özel mülkiyet düşmanlığı" suçlaması, "ağır kaçması" bir yana, "yersiz ve temelsiz" olmuştur. Anayasa'nın yürürlükteki 38'inci maddesi bakın kamulaştırmalar konusunda ne diyor: "Ödenecek karşılık, taşınmaz malın tamamının kamulaştırılması halinde o malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini; kısmen kamulaştırmalarda da, vergi değerinin kamulaştırılılan kasmı düşen miktarını aşamaz."

Vergi değeri ölçütü bir Anayasa emri olunca uzun söze gerek yok. İyisi mi biz, 1961 Anayasası'na bu bağlayıcı hükmün, Nazlı hanımefendinin desteğini hiçbir zaman esirgemediği Eylül 1971 değişiklikleri sırasında eklendiğini de anımsatalım... •

Akaryakıta zincirleme zam

KÜÇÜK bir pinpon topu tencerenin içine nereden bırakılırsa bırakılsın, biraz hoplayıp zıplasa da tencerenin ortasında kalır. Bu, ekonomisi planlı ve düzenli bir ülkenin denge içinde oluşuna örnektir. Oysa tencere ters çevrilip pinpon topu tencerenin dışına konulmak istenirse, yuvarlanır ve bir daha tencereye yaklaşamayacak biçimde uzaklaşır gider. Bu örnek ise, gelişme sürecindeki Türkiye'de uygulanmak istenen Friedman ekonomisinin kararsızlığını ve dengesizliğini göstermektedir. Halkımızın deyişi ile ipin ucunu kaçırmak gibi. 24 Ocak 1980 kararları uygulamaya konulduğundan bu yana, yuvarlanan pinpon topu uzaklaşıp gidiyor. Ekonomide ve lirada artık dengeden ya da kararlılıktan söz etmek olanaksız.

ARAYIŞ'ın 30 Mayıs 1981 tarihli 15'inci sayısındaki "Enerji Zamları ve Ekonominin Krizi" yorumu, yaklaşık bir ay önce, yapılan dünkü akaryakıt zammının yanılgısını ve getireceği olumsuzlukları sergiliyordu. Friedman ekonomistleri o zamla da yetinmeyerek, bir ay aralıkla ye-

nı bir zam yapmaktan kaçınmadılar. Akaryakıta yeni zammın nedeni de, yine Türk Lirası'nın dolar karşısında değer yitirmesi ya da doların değerinin Türk Lirası karşısında değerinin yükselmesi. Dış piyasada petrol fiyatları artmıyor, ama dışalım petrolünün lira olarak faturası büyüyor. Bir yandan da petrol ürünlerinden dolaylı biçimde sağlanacak hazine geliri artırılmak isteniyor. Büyüyen fatura, halkın omuzlayamıyacağı boyutlara ulaşmakta. Bakın nasıl...

Türk Lirası, yılbaşından Haziran ayı sonuna değin dolar karşısında yüzde 19 oranında değer kaybına uğratılmış bulunuyor. Bu kaybın yarısından fazlası, döviz değerlerinin hergün açıklanmaya başlandığı son iki ayın eseri.

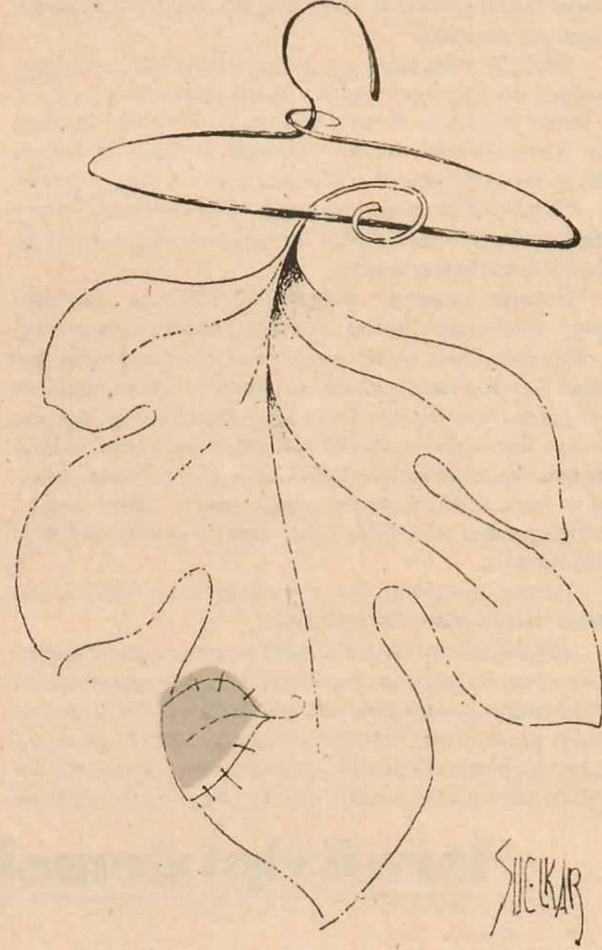
Türk Lirası'nın dolar karşısında değer yitirmesi, başta petrol ürünleri olmak üzere, günlük yaşamı yakından ilgilendiren pek çok malın fiyatını yükselttiğinden, yitirilen değerin haklılığını irdelemekte yarar var.

24 Ocak kararlarının Türk Lirası'nın dış değeriyle ilgili olarak yapılacak ayarlamalar konusunda IMF'ye açık bir yükümlülüğü var. Türkiye'deki enflasyon oranı ile ticaret ortağımız olan ülkelerdeki enflasyon oranları arasındaki fark, Türk Lirası'nın dış değerine yansıtılacak deniliyor. Bir başka deyişle, Türkiye'deki enflasyon oranı, ticaret ortaklarımızdaki enflasyon oranından kaç puan fazlaysa, Türk Lirası bu puan oranında devalüe edilecek.

Böyle bir yükümlülüğü üstlenmenin sakıncalarından çok söz edildi. Bu sakıncaların ötesinde, Türk Lirası'nın dolar karşısında uğratıldığı değer kaybının, üstlenilen yükümlülüğü de aştığını vurgulamakta yarar var. Yetkililer, enflasyonun 1981 yılının ilk yarısında yüzde 10 düzeyine düşürülmüş olduğuyla sürekli övünüyorlar. Enflasyonun hızlandığından şikayetçi ticaret ortaklarımızda ise bu dönemin ortalaması yüzde 6 dolayında. Demek ki, aradaki fark yalnızca 4 puan. Bu durumda Türk Lirası'nın dolar karşısındaki değerini yüzde 19 oranında düşürmek neden?

Vurgulanması gereken bir başka olgu ise devalüasyon-enflasyon sarmalıyla ilgili.

Yöneticiler bu yıl enflasyon oranının yüzde 40'ı aşmayacağını söylerlerken, yeni zammın kanıtladığı olgu enflasyonun kamçılandığıdır. Birer ay aralıkla petrol ürünlerine yapılan ve toplamı yüzde 20'ye ulaşan zamlar, ekonomik büyüme hızını en az yüzde bir aşağı çekmiş durumda.

Görünen bir sonuç vardır. Freidman ekonomisine özgü parasal politikaların Türk Lirası'na hiçbir zaman değer kazandıramayacağı ve dışalım ürünlerinin zincirleme pahalanacağı görülmüştür. Bu olgu, Türkiye'nin gelişmesini de düşe dönüştürmektedir. Gelişme için öncelikle yapılması gereken, Friedman ekonomisi ve modelini itelemektir. •

Buğday fiyatları ve bir bakan

ARAYIŞ'ın geçen sayılarında 1980/81 dönemi hububat alım fiyatları ile ilgili konulara geniş biçimde yer verilmiştir.

ARAYIŞ'ın yapmış olduğu incelemelere göre, dünya buğday üretiminde önemli bir artış beklenmemekte, stoklar giderek azalmakta, buna karşın buğday ticaret hacmi artmaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak, dünya buğday fiyatları da yükselmektedir. Nitekim 1980'de 200 ton/dolar olan buğday fiyatı, 1981 şubat ve mart aylarında Rotterdam borsasında 230 dolara ulaşmıştır. Yıl içinde dünya buğday dışsatım fiyatlarının 250-300 dolar arasında olması beklenmektedir.

Ülkemizde, 1980'de buğday başalım fiyatı 12.50 lira olarak saptanmış, ortalama alım fiyatı ise 10.25 lira olmuştur. Bir yandan fiyatın düşük tutulması, öte yandan Toprak Mahsülleri Ofisi'ne yeterince kaynak ayrılmaması nedeniyle Buğday, TMO'si yerine tüccarın eline geçmiştir. Kısa bir süre sonra fiyatlar yükselmeğe başlamış ve 20.00 liraya çıkmıştır. Aradaki fiyat farkından dolayı tüccar yaklaşık 35 milyar liralık haksız bir kazanç sağlamıştır.

ARAYIŞ, geçen yıl yapılan bu hatanın 1981'de tekrarlanmaması için konuyu tüm yönleriyle incelemiş ve ilgililere gereken önerilerde bulunarak tahıl üreticisinin hakkının verilmesini dilemiştir. Ancak, 1980'de geçirilen kötü deneye karşın, 1981'de de buğday alım fiyatları maliyet fiyatlarına yakın olarak saptanmış bulunmaktadır. Sonuç,

tüccarın spekülasyonuna karşı buğday dışalımının gündeme gelmesi olmuştur.

1980/81 dönemine ait buğday fiyatlarının açıklanmasından on gün önce, Devlet Kuruluşlarında geçen yıldan kalan buğdayın Konya Borsasında 22.50-25 lira arasında işlem görmesi, buğday fiyatlarının hangi boyutlara kadar yükseleceğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Çukurova'da hasat tamamlanmak üzeredir. Güney Doğuda sürmekte ve hububat ambarı Orta Anadolu'da ise iki hafta sonra başlayacaktır.

Hasadın başladığı bölgelerde, TMO'nin yeterince buğday alamaması Ticaret Bakanını kuşkuya düşürmüştür. Tüccarın daha aktif olarak piyasaya girmesi üzerine Bakan; Gerektiğinde buğday dışalımının yapılacağını ve un dışsatımı için verilen iznin kaldırılacağını söyleyerek, kişi veya kuruluşların spekülasyona giderek haksız kazanç sağlamalarını engellemek istemektedir. Sayın Bakanın alınması gereken köklü önlemler yerine sadece "sözlü uyarı"-da bulunmasının ne ölçüde etkili olduğu kısa bir süre sonra görülecektir.

Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan TMO'ne bu aşamada büyük görev düşmektedir.

TMO'si ülkemizde hububatla pazar yapısını düzenleyen en etkin kuruluştur. Devlet yurt içi buğday üretimini ve tüketimini ayarlayabilmek için buğday dış ticaretini yürütem görevini de TMO'ne vermiştir. TMO'si geçen yıl karşılaştığı durum nedeniyle stoklarını bitirmiştir. Bu konu ülkemizde küçümsenmiyecek bir olaydır. Bu nedenle "sözlü uyarılar" yerine köklü önlemlerin alınması zorunludur.

-- Ülkemizde buğday maliyeti, girdi fiyatlarının anormal biçimde yükseltilmesiyle artmıştır.

-- Dünya buğday üretimi belirgin bir biçimde artmamakta, stoklar azalmaktadır.

— Ticaret hacmi artmakta ve fiyatlar yükselmektedir.

— SSCB ve Çin gibi ülkeler buğday dışalımcısı olarak özelliklerini korumaktadırlar.

Bu nedenlerle, TMO'nin dışalımı düşünmeden yurt içinde üretilen buğdayı alabilmek için yetki ve olanaklarını kullanması daha doğru ve ülkemiz çıkarlarına uygun bir yoldur. Tüccara, spekülasyon için stok yapma olanağı veren bir taban fiyat politikasının, bırakın buğdayla petrol dışalımının faturasını karşılamayı, buğdayın kendisinin dışalımının yapılması tehlikesini doğurması düşündürücüdür.

Üreticiler, buğday fiyatları Devlet tarafından saptandığı için, gelir garantisinin yanında emeklerinin karşılığını alacaklarını da büyük bir güven duygusuyla beklemektedirler.

Geçen yıl olduğu gibi bu yıl da hububat destekleme alım fiyatları piyasa fiyatlarının gerisinde kalmıştır. Bu gerçeği gözönünde tutarak ürününü Devlete satma arzusunda olan üreticiye birim ürün başına pirim verilerek tüccarın spekülasyona giderek haksız kazanç sağlanması önlenebilir ve bu yolla üretici de ekonomik yönden güçlendirilir. •

İsrail tipi demokrasinin faturası

İsrail usulü seçim kampanyası

KİBUTZ demokrasisi mi, yoksa İsrail usulü demokrasi mi?" Geçtiğimiz hafta İsrail'de yapılan seçimler, Begin tarafından uzun süreden beri yürütülen "garip" bir seçim kampanyasına dikkatleri çekiyordu. Begin'in seçim yatırımları bölgede tehlikeli bir gelişmenin de habercisi mi?

Bu gelişmeler birçok gözlemciyi seçim sonuçlarından çok seçim kampanyası üzerine çekti. Begin'in İsrail dış ve iç politikasını sürekli bir seçim meydanı haline getiren kampanyası zaman zaman Orta-Doğu'da barışı çok ciddi bir biçimde yaralarken, İsrail'in geleceği açısından da tehlikeli bazı gelişmelerin işaretlerini veriyordu.

Bu yılın başlarında Begin'in ekonomik konulardaki başarısızlığı, yüzde 121'i bulan sürekli enflasyonla azalan prestiji nasıl yükseltilebilirdi? İşte Begin'in siyasi propaganda uzmanlarının bu soruya aradıkları yanıt, seçimi tehlikeli bir oyuna dönüştürdü. Lübnan konusunda Suriye ile yaratılan gerginlik, Irak'ın Tarmuz Nükleer santralının bombalanması aslında seçime yönelik tehlikeli bir kampanyanın iki önemli öğesiydi. Geçtiğimiz haftalarda bütün büyük haftalık dergileri İsrail'in F-16 uçaklarını kapak yaparken, Begin'in ülke içindeki prestijini artırıyor ve bu tehlikeli savın ilk adımı kazanılmış oluyordu.

"Demagojik" ve "ırkçı". Begin'in dış politikadaki uslubu bu iki sözcükle tanımlanabilir. Seçime uzanan günlerde Alman Başbakanını 'Nazilerle işbirliği" yapmakla suçlanması, bütün diplomatik kuralları ve uluslararası anlaşmaları hiçe sayarak, doğrudan "ABD'deki İsrail dostlarına" seslenen mesajları, Carter yönetimine göre İsrail'e daha yakın görünen Reagan'ı bile çileden çıkarıyordu. Siyonist siyasal çerçeve içindeki "demokrasi" savaş çığırtkanlığını en iyi yapanı iktidarla ödüllendirecek miydi? Arayış

yayına girdiği sırada bunun sonuçları henüz alınmamıştı. Ancak ibreler Begin'den yana ağır basıyordu.

İç politika'da ise sürekli bir savaş tehditi ve savaşın günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirilişi, içerde uygulanan yapay ve geçici bir subvansiyon politikası ile bütünleşiyordu. Seçimlere birkaç ay kala renkli televizyon fiyatlarının düşürülmesi, gıda maddelerine büyük subvansiyonların uygulanması bu demagojik politikanın bir başka yönü. Ancak dışta ve işte bu tehlikeli girişimlerin faturasını kim ödeyecektir? Kuşkusuz bu faturanın ağır bedeli altına gireceklerin başında İsrail halkı bulunuyor. Ancak, öteki Orta-Doğu ülkeleri de bu faturanın bedelini en az İsrail halkı kadar ağır ödeyecek. Çünkü İsrail'de Begin ve onun gibi düşünen yöneticilerin siyasi geleceklerini sürekli bir savaş ortamına bağlamaları Orta-Doğu'da huzurlu günlerin henüz yakında olmadığını göstermektedir.

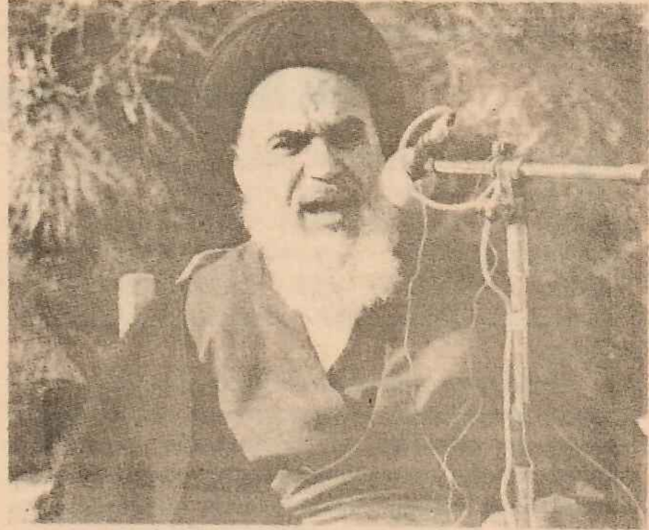
Görünen odur ki, İsrail'de Begin tipi yöneticilerin demagojik siyasetleri geçersiz kılınıncaya ve Filistin Halkının meşru haklarının geri verilişine kadar, Orta-Doğu'da barış, "İsrail usulü demokrasinin" ağır faturalarını ödemeye devam edecek. ●

İran iç savaş mı?

DERGİMİZ baskıya verilirken ulaşan son haberler, İran'da İslamcı Cumhuriyet Partisinin merkez binasında bir bombanın patlamasıyla Parti Başkanı Beheşti, beş bakan ve yirmi milletvekili ile birlikte 69 kişinin öldüğünü, Başbakan Recai nin de yaralandığını bildiriyordu.

Dost ve komşu İran'da bir iç savaşı başlatabilecek bu olayın sorumlularının kimler olduğunu şimdilik bilmeye olanak yok. Çelik kontrüksiyonlu iki katlı bir binayı tamamen tahribedebilecek güçte bir bombayı kimler üretebilir, kimler önemli bir toplantı öncesinde yandaki parka yerleştirebilir? Yeni bir yaşam biçimi seçen kardeş İran halkını birbirine kırdırmaktan ve nihayet İran'ı bölmekten kimler ne yarar umabilir? Hangi dış güçler ve onların İran'daki uzantıları bu insanlık dışı olayı planladılar? Tüm bu soruların kesin ve kanıtlı yanıtlarını da şimdilik vermek olanaksız.

Biz, İran halkının demokratik sağduyusunu göstereceğine, İran'ın düşmanlarının kışkırtmalarına kapılmayacaklarına inanıyoruz. Şu anda kesinlikle söylenebilecek olan şudur: İran üzerinde oynanan kanlı oyunlar geri tepecektir. İran'ı iç savaşa sürüklemekten ve onu

İran'ın bütünlüğünü koruyabilecek mi?

bölmeye çalışmaktan hiç kimseye hayır gelmeyecektir. ●

Cumhuriyet Başsavcısı seçimi üzerine

GAZETELERDE Cumhuriyet Başsavcısının atanması ile ilgili yeni bir haber yayımlandı. 1961 Anayasasının 139'uncu maddesindeki kurala göre şimdiye değin Cumhuriyet Başsavcılarını Yargıtay kendi üyeleri arasından, üye tam sayısının, salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçerdi. Yargıtay Yasasında da Yargıtay da en az 8 yılını doldurmuş başkan ve üyelerin Cumhuriyet Başsavcılığına aday olabilecekleri ilkesi getirilmiş idi.

Haberde bu seçim yöntemlerini değiştiren ve Milli Güvenlik Konseyince kabul edilen yeni bir yasaya göre Cumhuriyet Başsavcılarını bundan böyle Yargıtay seçemeyecektir. Yeni kurala göre Yargıtay Büyük Genel Kurulu kendi üyeleri arasından 8 yılını doldurmuş 5 aday seçecek ve bu adaylar arasından Cumhuriyet Başsavcısını Devlet Başkanı atayacaktır. Bu yasaya göre ayrıca bir de Cumhuriyet Başsavcı Vekili atanacaktır. Bu, yeni bir görevdir. Vekilin atanmasındaki yöntem de Cumhuriyet Başsavcısına ilişkin yöntemin benzeridir. Buradaki ayrım, aday olabilmek için Yargıtay'da 8 yıl değil 6 yıl üyelik yapmaktır.

Yargıç ve savcıların özlük işleri ve atamaları yönünden yeni kurallar getiren 2461 sayılı yasadan sonra bu yasa da, Anayasanın yargı bölümünde yeni değişiklikler yapmaktadır.

Böylece yargıç ve savcılar, yürütme gücünün yetkilerine, işlevlerine bağlanmış oluyor. Kamuoyu, özellikle yargıçlar ve savcılarla Danıştay Meslek Mensupları 2461 sayılı yasayı geriye dönüşün tepkisiyle ve üzüntü ile karşılamışlardı. Bu yeni yasanın da benzer gerekçe ile karşılanacağı kuşku götürmez. ●

PLATON MU, "EFLATUN"MU?

ARAYIŞ'ın 17'nci sayısında (13 Haziran) çıkan bir yazıdan sonra, Grek filozofu Platon, Türk siyasal yaşamında 'güncellik' kazandı: Sayın Devlet Başkanı tatilde Platon'un demokrasi görüşünü inceledi; bu habere de **Son Havadis** gazetesinden Tekin Erer (28 Haziran) değindi.

Filozofun asıl adı yerine arapçalaştırılmış biçimini kullanan Erer, hiç değilse somut konularda 'ahkâm' kesmeden önce güvenilir bir kaynağa başvursaydı keşke. Yazar şöyle diyor: **"Eftalun'un 40 kadar eseri vardır. Bunların içinde en önemlileri 'Cumhuriyet' ve 'Devlet' adındaki eserleridir."**

İşin aslı ise şöyle: Platon'un, çeşitli çağdaş incelemecilerce sahici sayılan toplam 27 dialogu ve üç mektubu vardır. (Erer'in verdiği 'bilgi', hemen herkesin 'Platon' adı altında dialog yazdığı Ortaçağa geri gidiyor. O zamanlar Platon'un adıyla anılan dialog sayısı 43'ü buluyormuş.) Öte yandan, sahici dialoglar arasında Politeia adlı uzun bir dialog bulunur. **"Siyasal bütün, siyasal birlik"** anlamına gelen bu ad, başka dillere bazen **"Cumhuriyet"**, bazen **"Devlet"** diye çevrilir. Bu dialog, iki ayrı **"eser"** değil, tek bir kitaptır.

(Tabiî, bizim tanımadığımız, Eflâtun adlı, 40 "eser" "muharriri" bir Arap yazar var da, onun **"Cumhuriyet"** ve **"Devlet"** adlı iki ayrı kitabı varsa, yanılıyor olabiliriz!) •

İkinci basamakta eleme

GELİŞMENİN eğitimsel gereği ve eğitimde sosyal adaletin sağlanması, orta öğrenimini tamamlamış olup da isteyen herkese yüksek öğrenim kapısının açık olabilmesini gerektirir. Ancak ülkemizin yanlış eğitim düzeninde, orta öğrenimde üretime ve mesleğe yönlendirilemeyen gençler, yüksek öğrenim kapısında yığılıp kalmaktadırlar.

Yığınlardan yapılan bir elemeyle, yüksek öğrenime öğrenci alınmaktadır. Üniversitelerarası seçme sınavını kazanan her öğrencide orta öğrenimde iyi yetişmiş bir öğrenci olduğu söylenemeyeceği gibi, kazanamayan her öğrencinin de yetersiz bilgi birikiminin bulunduğu söylenemez. Bu yıla dek tek basamakta yapılan elemenin bu yıl iki bakamakta yapılması, daha duyarlı, daha dengeli, daha adaletli ve hakça bir eleme yapıldığı anlamına da gelmemektedir.

Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Sınavı 81'in ikinci basamak sınavı, 29 Haziran 1981 Pazartesi günü yapıldı. Bu sınava katılan adayların en çok üçte biri yüksek öğrenime girebilecek. Gerçekte zekâ ölçmeyen, beceriden çok öğrenim kademesinde test alışkanlığı kazanmayı gerektiren ve bu nedenle de az gelişmiş yörelerde okuyan öğrencilerin çok kolay elendiği birinci basamak sınavını kazananlar, ikinci basamakta yer aldılar. İkinci basamakta adayları sırasıyla matematik, fen bilimleri, Türkçe, sosyal bilimler ve yabancı dil testleri uygulandı. Bu sınavı da büyük kent merkezlerindeki gelişmiş liselerde okuyan öğrencilerin daha kolay kazanacakları kuşkusuz •

TCK ve yönetim boşluğu

KARAYOLLARI Genel Müdürlüğü, Türkiye'de en fazla bütçeye sahip kamu kuruluşlarından biri. 1981 Mali Yılı Bütçesi de tam 84 milyar lira. Fakat, bir Genel Müdür, dört de Genel Müdür Yardımcısı kadrosu bulunan bu Genel Müdürlükte, şu günlerde yalnızca bir Genel Müdür Yardımcısı görev yapıyor. Geriye kalan dört kadrodan üçü boş, birinin sahibi de yıllık izinde...

Karayolları Genel Müdürlüğünün bugünkü yönetim noksanlığını irdeleyebilmek için biraz gerilere gitmek gerekiyor.

Üç–dört ay kadar önce Karayolları Genel Müdürlüğü görevini yürüten Rıdvan Dedeoğlu, Bayındırlık Bakanlığı Müsteşarlığına atandı. Dedeoğlu bu atamayı izleyen günlerde bir kalp krizi geçirerek görevinden ayrıldı.

Bunun üzerine Genel Müdür Yardımcılarından Yüksel İkincioğlu, Karayolları Genel Müdürlüğü görevine vakaleten atandı. Ne oldu, ne bitti bilinmiyor ama, İkincioğlu Haziran ayı sonlarında Genel Müdürlüğe vekalet görevinden azlini istedi ve 25 Haziran günü de yıllık iznini alarak dinlenceye gitti.

Yıllardır, bir Genel Müdür ile dört Genel Müdür Yardımcısının bölüştüğü tüm görevler şimdi bir Genel Müdür Yardımcısına, Turan Eren'e kaldı.

Eren, bu güç görevi gücünün üstünde çaba harcayarak yürütmeğe çalışıyor. Ne var ki, inşaat mevsiminin başladğı, TCK Bölge Müdürlüklerinin, Şubelirinin, Şantiyelerinin gece–gündüz çalıştığı bir dönemde, Eren, yönetimdeki boşlukları ne derece doldurabilecek?

Hemen tüm sektörlerdeki yatırımların durduğu, yalnız TCK projelerinin uygulanmağa çalışıldığı günümüzde, Karayolları Genel Müdürlüğü yönetim kadrosundaki üç makama atama yapılmamasının hangi anlama geleceği, ya da geldiği, bir başka tartışma konusu olsa gerek... •

EĞİTİM SİSTEMİ VE HAKÇA YARARLANMA

HÜSEYİN IŞIK

- **Şura'da sekiz yıllık zorunlu temel eğitim, okul öncesi eğitimi, ortaöğretim, öğretmen yetiştirme gibi konular ele alındı.**
- **Öğretmen, eğitim sisteminin en önemli ögelerinden biri sayıldı.**
- **Onuncu Şura'da ele alınan konular Dokuzuncu Şura'da da irdelenmişti.**

ONUNCU Milli Eğitim Şurası 1974'de yapılan 9'uncu Şura'dan yedi yıl sonra 23-26 Haziran günlerinde Ankara'da toplandı. ARAYIŞ'ın 17'inci sayısında sözünü ettiğimiz "Ön Toplantı"dan sonra hazırlanan "Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi" adlı 101 sayfalık "temel belge" ilk iki günkü genel kurul çalışmalarında ele alındı. Üçüncü gün yapılan komisyon toplantılarından sonra dördüncü gün bu komisyonların raporları genel kurulda görüşülerek kabul edildi.

YENİ SİSTEM NELER GETİRİYOR?

Okul düzeyinde, Milli Eğitim Bakanığı merkez ve taşra örgütünde yapılacak düzenlemeler amaç ve ilkeleriyle saptanmıştır. Biz, burada, hemen herkesi ilgilendirecek kimi yeniliklere değinmeye çalışacağız.

● Sekiz yıllık zorunlu temel eğitim: Zorunlu eğitim bir yıl daha erken, 6 yaşında başlayacak, 6-14 yaş olacak. Ülkemiz koşullarında daha beş yıllık ilköğretimin tümüyle gerçekleştirilemediği; 8 milyon çağ nüfusundan ancak 6 milyonunun okula kavuşturulabildiği, özellikle kırsal kesimde büyük güçlüklerle karşılaşılacağı biçiminde eleştiriler yapıldı. Sağduyu baskın geldi; planlı ve aşamalı olarak uygulamanın yaygınlaştırılması kabul edildi.

● Okul öncesi eğitim: Temel eğitimin bir yıl erken başlamasıyla yetinilmeyip çocukları en azından bir yıl da ana sınıfına alabilmeyi, olanak buldukça, yaygınlaştırmak çağdaş eğitim anlayışının gereği. Avrupa ülkelerinden okul öncesi çağ çocuklarının çarpıcı okullaşma oranları dile getirilirken Türkiye'deki binde 6'lık oranın verilmesi daha da çarpıcı oldu.

● Ortaöğretim: Çok amaçlı, çeşitli programlı tek tip ile mesleki teknik okul bütünleşmesi. Üç yıllık ortaöğretim denince, daha önce hem mesleğe hem de yüksek öğrenime hazırlayıcı program uygulayan ve dört yıllık öğrenim veren okulların durumu ne olacak? Teknik liseler konusunda kimi kuşkular dile getirildi. Komisyon raporunda, "Aşamalı uygulama yapılırken eğitim kurumlarının teker teker incelenmesine ve her kurum için geçiş programının yapılmasına;" deniyor. Tartışmaların, belki de sürtüşmelerin süreceği soruna, tarafları doyurucu çözümler bulmanın ve uyarlamanın pek kolay olmayacağı anlaşılmaktadır.

● Örgün eğitim-yaygın eğitim bütünleşmesinin yararları üzerinde dururlurken, örgün eğitim lehine dengenin bozulacağı kuşkusu dile getirildi bir üye tarafından. Bunlar birbirine denk iki alt sistem olarak sürdürülmelidir deniyor. Yaygın eğitim, örgün eğitimin olanaklarından yararlanmalıdır; buna söz yok. Ancak, bununla sınırlanmamalı. Bireyin gereksinimlerine dayanmalı ve örgün eğitim

Her çocuk ve gencin eğitim sisteminden hakça yararlanması sağlanabiliyor mu?

Okul öncesi çağ çocukların okullaşma oranı Türkiye'de ancak binde 6'da kalıyor.

dışında da varlığını sürdürmelidir.

PROGRAMLAR

Program komisyonu, programların bugüne değin lise yönüne çekildiğini, oysa mesleki teknik boyut kazanması gerektiğini belirtiyor. Öğretim programlarını hazırlamak, başarı koşullarını saptamak ve programların uygulamada geliştirilmesini gerçekleştirmek üzere bir uygulama biriminin ivedilikle kurulmasını öneriyor.

Yaratıcılık konusunda bir üyenin sınırlı zamandaki özlü iletisi: "**Atatürkçülük gerçekçiliktir, akılcılıktır. Sanat yaratıcılık gerektiren bir eylem alanıdır. Programlarda yaratıcılığın geliştirilmesi temel alınmalıdır. Sanayileşme üretim ve pazarlamaya dayanır. Ürünün işlevselliği yanında biçimsel çekiciliği de önemlidir. Dünya pazarlarında özgün biçimsel nitelikli ürünler daha kolay alıcı bulur. Bizim ekinimiz buna elverişlidir. Yeter ki programlarda ve eğitimde gereğince yer verelim,**" biçimindeydi.

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Öğretmenin eğitim sisteminin en önemli öğelerinden biri sayılması ve Şura gündemine alınarak bu konu için de bir komisyon oluşturulmasını olumlu buluyoruz. Komisyon raporundaki 15 ilkeden kimileri şunlar:

- *Öğretmenliğin özel nitelikler gerektiren bir meslek oluşu,*
- *Bütünlük ve tutarlılık,*
- *Süreklilik,*
- *Geniş tabana dayalı ve yeteneklilerin seçimi,*
- *Mesleğin çekici hale getirilmesi,*
- *Uygulama deneyimine ağırlık verilmesi.*

Öneri modeller ile var olan öğretmenlerin sisteme uyarlanması önerileri de raporda yer almaktadır.

EĞİTİMDEN HAKÇA YARARLANMA

Eğitim sisteminden kimler, ne ölçüde, nasıl yararlanacak? Hemen herkesi ilgilendiren soru bu. Öğrenci akışı da bu sorunun yanıtı.

Zorunlu temel eğitimden sonra öğrenim olanaklarından yararlanma bir yandan kişilerin ilgi, istek, yatkınlık ve yeteneklerine; öte yandan ülke gereksinim ve olanaklarına göre dengelenmek zorunda. İlk sorumuza dönüyoruz. Akış nasıl olmalı? Sınıf geçme yerine ders geçme, sorunun bir kesimini çözebilir. İyi bir öğrenci rehberlik hizmeti zorunlu görülüyor. Geçerli ve güvenilir (psikometrik) çözümler de gerekli. Tek noktada sınavla, şansa ağırlık veren bir yöneltme yerine, daha uzun bir süreye yayılmış çok yönlü bir değerlendirme haksızlıkları azaltabilir.

Her çocuk ve gencin eğitim sisteminden hakça yararlanması gerekir. Öğrenci akışı içinde çocuklarımızın gerçek yerini alması için dengeli bir yönlendirme çabalarının da sürdürülmesi gerekir.

ÖNCEKİ ŞURAYLA İLİŞKİ

Onuncu Şura'da ele alınan bu konular, Dokuzuncu Şura'da da irdelenmişti. Zorunlu temel eğitim, ortaöğretimde yatay ve dikey geçişler, öğrenci akışını düzenleme, öğretmen yetiştirme... Kimi konuların uygulamaya konduğunu da biliyoruz. Ama sürekliliği sağlamadığından etkileri sınırlı kalmış, değişiklikler tümüyle yansıyamamıştı. Toplum da değişikliğın etkilerini izleyememişti. Bu yönden Onuncu Şura kendinden bir önceki Şura'nın konularını yeniden ele almıştır temelde.

Dokuzuncu Şura'da alınan kararlar, belli okullarda denemeye konulmuştu. Bu denemeler sürdürülseydi bunlardan elde edilen sonuçların Onuncu Şura'da ele alınıp değerlendirilmesi yapılabilir ve daha ileri kararlar alınabilirdi. Kuşkusuz yalnızca kararlar almak yeterli değildir. Alınan kararların belli sınamalardan geçirilerek, olumlu sonuçlarının yaşama geçirilmesi asıl amaç olmalıdır. ●

AVRUPA'DA KUTUPLAŞMA VE SOĞUK SAVAŞIN ALT YAPISI

HALUK GERGER

- **Avrupa, İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasında bölünmemiştir. Avrupa'nın bölünmesi, daha sonra, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki gerginlik ve çatışmanın yarattığı kutuplaşmadan sonra ortaya çıkmıştır.**
- **Avrupa'nın Doğu ile Batı olarak bölünmesinin ilk tohumları uluslararası ekonomik ilişkiler yoluyla atılmıştır.**
- **Avrupa'da soğuk savaş, ülkelerdeki koalisyonlar döneminin, yani siyasal uzlaşmanın sona ermesiyle ortaya çıkmış bir olgudur.**

GEREK kültür, gerekse siyasi tarih açısından yüzyıllarca kendi içinde bir bütün oluşturan Avrupa, çoğu insanın düşüncesinde sanki hep Doğu ile Batı olarak bölünmüş gibi k kabul edilir. Oysa, Avrupa'nın bölünmüşlüğü uzun Avrupa tarihi içinde çok kısa bir dönemi kapsamaktadır. Yüzyıllarca ancak coğrafi birer tanımlama için kullanılan Doğu ile Batı kavramları, son otuzbeş yıldır siyasi bir kutuplaşmayı ifade etmektedir. Avrupa'yı bölen soğuk savaş da olmamıştır; bölünen Avrupa soğuk savaşı yaratmıştır. Bir başka deyişle, bölünen Avrupa, Avrupa'daki kutuplaşmanın ve soğuk savaşın alt yapısını oluşturmuştur.

Genellikle kabul edilenin aksine, Avrupa, İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasında bölünmemiştir. Avrupa'nın bölünmesi, daha sonra, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki gerginlik ve çatışmanın yarattığı kutuplaşmadan sonra ortaya çıkmıştır.

AVRUPA'DA HÜKÜMETLER

İkinci Dünya Savaşından sonra tüm Avrupa uluslarının ortak sorunu, savaşın yıkıntılarını onarmak, faşizmin ortadan kaldırdığı demokratik ortamı yeniden yaratmak, ulusal birlik içinde genel çöküntüden kurtulmaktı. Bu dönem, Avrupa'da ulusal koalisyonlar dönemidir. Amerikan ve İngiliz kuvvetlerince kurtarılan Batı Avrupa ülkelerinin birçoğunda, genel olarak, liberallerle komünistlerin yer aldığı koalisyon hükümetleri kurulmuştur. Örneğin, Belçika'da, İtalya'da, Fransa'da, Danimarka'da ve Norveç'te kurulan hükümetler bu tür koalisyonlardır. Aynı biçimde, Sovyet orduları tarafından kurtarılan Doğu Avrupa ülkelerinde de Komünist, Çiftçi, Katolik ve Sosyal Demokrat Partilerinin oluşturduğu koalisyon hükümetleri kurulmuştu. 1945 Ağustosunda onüç Avrupa ülkesinde "sağ" ile "sol"un uzlaşmasına dayanan koalisyon hükümetleri varken, yalnızca iki ülkede, Arnavutluk ve Yugoslavya'da, Komünist, iki ülkede de, Portekiz ve İspanya'da, Faşist hükümetler iktidardaydı. Bu dönemde, doğal olarak, bölünmüş bir Avrupadan sözetmek olanaksızdır.

AVRUPA'NIN BÖLÜNMESİ

Avrupa'nın Doğu ile Batı olarak bölünmesinin ilk tohumları uluslararası ekonomik ilişkiler yoluyla atılmıştır. ABD askerlerince kurtarılan Batı Avrupalı ülkelerin uluslararası ticareti, daha çok ABD'ye, Sovyet askerlerinin bulunduğu Doğu Avrupalı ülkelerin ticareti de, daha çok Sovyetler Birliğine yönelmiştir. Ama Avrupa'nın asıl bölünme süreci önce yerel düzeyde, tek tek Avrupa ülkelerinin her birinde başlamıştır.

Avrupa'nın bölünmesi sürecinin ana çerçevesini Sovyet-ABD mantığı oluşturmuştur. Bu mantığa göre, ABD ile Sovyetler Birliği, son çözümlemede, askeri güce dayanan evrensel bir savaşım içindedirler ve tüm ülkeler, bu savaşımda taraftırlar. Bu "Süper güç mantığı"nın doğal sonucu olarak da, önce Avrupa'nın tek tek her ülkesinde bir iktidar savaşımı verilmiştir. Batı'da ve Doğu'da koalisyon hükümetleri yıkılmış, bu evrensel ideolojik savaşta, iki süper güçten birisini seçen görüşler, tek başlarına, hükümet olmuşlardır. Dolayısıyla da, kutuplaşma, Avrupa'da önce tek tek ülkelerin içinde oluşturulmuştur. Ağustos 1945'te sayıları onüç olan koalisyon hükümetleri, Aralık 1946'da dokuz'a, Aralık 1947'de iki'ye, düşmüştür. Aralık 1948'de ise, artık Avrupa'da koalisyon hükümeti kalmamıştır ve süper güçlerin Avrupa ülkeleri içindeki hesaplaşmaları sona ermiştir.

SOĞUK SAVAŞ

Koalisyonlar, Batı'da, örneğin Fransa, İtalya ve Belçika'da, komünistler, Doğu'da ise, örneğin Romanya, Çekoslovakya ve Macaristan'da, komünist olmayan partiler aleyhine bozulmuştur. Böylece, Avrupa, iç rejimlerin ve hükümetlerin yapısı itibariyle, kabaca, komünist ve liberal olmak üzere siyasi bir bölünme sürecine girmiştir. ABD askerlerinin bulunduğu Batı Avrupa'da "liberal", Sovyet askerlerinin bulunduğu Doğu Avrupa'da da "komünist"ler tek başlarına hükümet olmuşlardır. Bu gelişmeyi rastlantı saymak ve iki süper güçten soyutlamak, herhalde, olanaksızdır.

Ancak bu "iç" süreç yaşandıktan, yani yerel plandaki ABD-Sovyet hesaplaşması tamamlandıktan sonradır ki, Avrupa'da iki süper güç önderliğindeki bloklar ve Doğu ile Batı arasındaki soğuk savaş ortaya çıkmıştır. Bu açıdan, soğuk savaş, Avrupa'daki koalisyonlar döneminin, yani siyasal uzlaşmanın, sona ermesiyle ortaya çıkmış bir olgudur. Bu yapay bölünmenin ortadan kalkması, yumuşamanın, iç ve dış politikalarda uzlaşmanın geliştirilmesine sıkı sıkıya bağlıdır. ●

GERÇEK DEMOKRASİ İÇİN

NECLA ARAT

- **Henüz gerçek anlamda bizim olmayan ölçüt ve ilkelerin ortadan kalkabilecekleri düşüncesi bizi sarsmıyor.**

- **Ulusal özgürlüğümüz ve bağımsızlığımızın gerçek anlamda bizim olmadığını kimse söyleyemez. Çünkü, bu bağımsızlık ve özgürlüğün bedeli, Türk halkının teri, emeği, kanı olmuştur.**

- **Demokrasimiz ve demokratik kurumlarımız için yeterince ter ve emek harcamadık. Bu yüzden de üzerlerine yeterince titremiyoruz. Demokrasinin ve demokratik kurumların gerçek işlev ve değerlerini kendi özdeğerleri olarak benimseyecek kadrolara ve genç kuşaklara gereksinmemiz var.**

Mustafa Kemal: Türk ulusuna iç ve dış düşmanlar karşısında bağımsızlık ve öz gürlüğünü kazandıran "hayır" deyici..

HER uygarlığın dışsal ve içsel olmak üzere iki yönü vardır. Dışsal yön dediğimiz zaman bu uygarlığın siyasal, toplumsal, yasal, bilimsel, sanatsal ve dinsel kurumlar topluluğunu dile getiriyoruz. İçsel yön ise, bu uygarlığı oluşturan halkın, insanların kafa yapıları, dünya görüşleri diyebileceğimiz biraz daha soyut bir çerçeve. Ama, bu soyut çerçeve oluşmadan kurumlar topluluğunun sağlıklı bir biçimde kurulup yaşayamayacağı apaçık bir gerçek. Nitekim, çağdaş ve uygar bir kurumlar dizgesini ilkel bir topluma zorla kabul ettirmeye çalıştığımız bir durum düşünelim. Ortaya çıkabilecek olan sonucu, kargaşa ve yozlaşmayı hepimiz kolayca düşleyebiliriz.

Demek ki insanlar uygarlaşmadıkları, kafa yapıları değişmediği, yani uygar kurumlara uygun bir kişilik ve düşünce yapısı geliştirmedikleri sürece kurumların uygarlaşmış olmaları yeterli değildir. Bu gerçek, apaçık olmasına karşın, ne yazık ki çok kez gözden kaçırılmaktadır. Örneğin, parlamenter demokrasinin siyasal kurumları, gelişmekte olan ülkelerdeki işlerlikleri yönünden ele alındıklarında, bu kurumların yalnızca uygun kafa yapısı ve kişilikle birlikte yürüyüp başarıya ulaşabileceği unutulmaktadır. **Bu nedenle de** eleştirilen, eksik ve **yetersiz kafa** yapısı ve kişilik olacağına **demokratik** kurumlar ve demokrasinin kendisi olmaktadır. Bu, belki de yukarda yaptığımız dışsal yön, içsel yön ya da somut-soyut ayrımından doğuyor. Bir toplumdaki belli kurumların bilincine varmak, onları somut olarak algılamak, dayanmakta oldukları ve can alıcı noktayı oluşturan belirli düşünsel özyapıyı, kafa yapısını, soyutu algılamaktan çok daha kolay olan bir iş. Somut olan gözlerimizin önünde ve her türden eleştiriye açık olarak durmakta. İkincisi ise yalnızca soyut bir çerçeve, ama kendimizden bir parça. Belki de tümüyle kendimiz. Güçlük, insanların kendi kendileriyle hesaplaşıp eleştiri yapmaktansa daha kolay olan yolu, karşılarında duran şeyleri suçlamayı yeğlemelerinden doğuyor. Oysa, ne güzel ve yüce bir iş değişebilmek ve yeniden-doğmak..

ÖLÇÜT VE İLKELER

Sorun bizim toplumumuz açısından ele alındıkta genel görünüm şu: Biz, modern Batı uygarlığına özgü kurumların neler olduklarını çok iyi biliyoruz. Ama sıra çağdaş ve uygar insanın düşünsel ve ahlaksal yapısını kavrama işine gelince durum güçleşiyor. Kendilerine dayanarak eylemde bulunduğumuz, aracılıklarıyla yargı verdiğimiz ölçütler ve ilkeler, büyük ölçüde bize hazır olarak sunulmuş; kendileri için ter döküp emek harcamadığımız, giderek üstlerinde pek fazla düşünmediğimiz; henüz gerçek anlamında bizim olmayan ölçüt ve ilkeler. Bu nedenle, ortadan kalkabilecekleri düşüncesi de bizi sarsmıyor.

ANLAMLI "HAYIR"

Bu sarsılmazlığımızda, bu edilgen ve boyun eğen, herşeyi kabullenen tutumumuzda kafa yapımız en etkin rolü oynamakta. Özgür düşünme, yaratma ve eleştiriye dayanan çağdaş ve uygar Batı kurumlarını, olumsuz anlamında gelenekçilik, yalnızca yorumlama ve boyun eğmeye ağırlık veren Doğulu kafasıyla yaşatıp işletebilmek, son kerteye değin savunabilmek olası mı?

Ünlü çağdaş düşünürlerden E. Fromm'a göre, uygar insanın çeşitli

tanımlarından biri ve en önemlisi de, onun gerektiğinde "hayır" diyebilmek yiğitliğini gösteren, kamuoyunun güç ve buyruklarına her zaman boyun eğmeyen giderek gerektiğinde büyük ölçüde hırpalanmayı göze alarak direnen kişi olması. Ama, direnebilme, anlamlı bir şekilde "hayır" diyebilme yeteneği, çok önemli bir yetenek. Çünkü, aynı zamanda anlamlı bir şekilde "evet" diyebilme yeteneğini de içeriyor.. Örneğin Prometheus, bu anlamda, büyük "suçu" insanlığı özgürleştirme olan bir "hayır" deyici*. Örneğin, Mustafa Kemal yine bu anlamda, Türk ulusuna iç ve dış düşmanlar karşısında bağımsızlık ve özgürlüğünü kazandıran bir "hayır" deyici.

BAĞIMSIZLIK VE ÖZGÜRLÜĞÜN BEDELİ

Ulusal özgürlüğümüz ve bağımsızlığımızın gerçek anlamında bizim olmadığını hiç kimse söyleyemez. Çünkü, bu bağımsızlık ve özgürlüğün bedeli, Türk halkının teri, emeği, kanı olmuştur. Özgürlük ise, herhangi bir şey sağladığı için değil, çok pahalıya malolduğu için değerlidir. İşte, demokrasimiz ve demokratik kurumlarımız açısından sorunsal olan yön bu noktada toplanıyor. Demokrasimiz ve demokratik kurumlarımız için yeterince ter ve emek harcamadık. Bu yüzden de üstlerine yeterince titremiyoruz. Demokrasinin ve demokratik kurumların gerçek işlev ve değerlerini kendi özdeğerleri olarak benimseyecek kadrolara ve genç kuşaklara gereksinmemiz var. Kafa yapılarıyla da Batılı, çağdaş, uygar kuşaklar, Mustafa Kemal'in o olumlu, o pırıl pırıl "hayır"ını kendilerine örnek alarak O'nun devrimci atılımını tüm demokratik kurumlar gerçek utkuyu kazanıncaya dek sürdürmelidirler.

Bu aşamada Mustafa Kemal'in Türk öğretmen ve eğitimcilerine, geleceğin aydın kuşaklarını yetiştirecek olan özverili aydınlatmacılara yüklediği onurlu görevi bir kez daha anımsatmakta yarar görüyoruz: "Ordularımızın kazandığı utku, sizin ve ordularınızın utkusu için yalnız bir olanak yarattı... Gerçek utkuyu siz kazanacak ve sürdüreceksiniz ve kesinlikle başaracaksınız." •

* Bkz. E. Fromm, Beyond The Chains of Illusion, s. 170-171.

YÖNETİMDE GEÇİCİ DÖNEM SÜRECİ

AHMET ERDOĞDU

- **Bizim doğru yolumuz, Atatürk'ün devrimleri ve ilkeleri doğrultusunda çağdaş uygarlık düzeyinin gereği olan özgürlükçü demokratik düzene en kısa zamanda geçilmesidir.**
- **Kurucu Meclis, toplumun çeşitli kesimlerinin ve düşüncelerinin geniş ölçüde özümsenmesini sağlıyacak bir yapıda oluşmalıdır.**

GEÇEN hafta bir gazetede yeni yapılacak Anayasa ve Kurucu Meclis üzerine düşünceler yayımlandı. İstanbul Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Anayasa dersi okutan bir bilginimiz, bugünkü geçici dönemin kısa sürmesinin ülke çıkarları açısından zararlı olacağını ileri sürüyor ve 'teenni ile hareket edilerek beklenilmeli' diyerek, ağır davranılmasını istiyordu. Bu bekleme gerekçesini de bir arap atasözüne dayandırmış ve 'El Aceletü mineşşeytan/Ettenni minerrahman — yani acele şeytandandır, teenni ise allahtandır' demiş; arapça ve osmanlıca tümcelerin açıklığa kavuşması için de: 'tabii teenni demek tekâsül, teseyyüp demek olmayıp, içtimai kanunlara riayet ederek tedricen tahari-i hakikat demektir' biçiminde bir yorum yapmıştır.

İŞLERİN AĞIR ALINMASI

Bir kesim siyasal gözlemcilerin görüşlerini yansıtan bu bekleme (teenni ile hareket) düşüncesi, ülkenin çeşitli çıkarları yönünden yanlıştır, sakıncalıdır. İlk önce sayın yazarın arapçaya ve özellikle osmanlıcaya düşkünlüğü kendisinin Atatürk'ün Türk Dil devrimi bakımından, onun doğumunun 100'üncü yılında ne denli geride kaldığını açıkça göstermektedir. Öte yandan sayın bilim adamımız kimi basının "Normal Demokratik Dönem" dediği yönetim biçiminin 12 Eylül 1980 gününden önceki düzen olduğunu, oysa, o dönemde bugünden daha rahat olmadığımızı belirterek: 'İslâm felsefesi tabiri ile seyyiat hesenât ile müvazene edilerek âdil bir neticeye varmak ve müreccah olanı bulmak mümkündür' diyor.

Çağdaş demokratik düzenin kaynağı, Batının gelişmiş, doruğa ulaşmış tüze düzenidir. İslâm felsefesi, din, bu konularda bize kılavuz, öncü olamaz. İslâm felsefesi, arap ve acem tutkusu yüzünden şeriata dayalı din kurallariyle örgülü Osmanlı Devletinin yıkılmasının nedenlerinden biri olmuştur. Bizim doğru yolumuz, Atatürk'ün devrimleri ve ilkeleri doğrultusunda çağdaş uygarlığın gereği olan özgürlükçü demokratik düzene en kısa sürede geçilmesidir. İslâm felsefesi, din felsefesi, artık çağımızın gerisinde kalmış; lâik devlet, tüze devleti, demokratik sosyal devlet düzeni ve kavramları yanında çağın gerisinde kalmış, göçüp gitmiştir. Atatürk'ün yeğlediği, gerçekleşmesini istediği de bu yeni ilkeler düzenidir.

Hergün değişen dünya politikası ve uluslararası ilişki ve olaylar karşısında, ülkemizin, sanıldığı gibi, beklemeye vakti yoktur. Bundan başka, sağduyulu her Türkün uzun süre yönetimle uğraşarak Türk Ordusunun yıpranmasını istemediğini de gözden uzak tutmamak gerekir.

KURUCU MECLİS KONUSU

Kurucu Meclis, toplumun çeşikli kesimlerinin ve düşüncelerin geniş ölçüde özümsenmesini sağlıyacak bir yapıda oluşmalıdır. Tek bir siyasal kavram ve inanç çevresinde toplanmış kişilerin oluşturacağı meclisin, günün çağdaş demokrasi kavramı, gelişen değişen dünya koşulları karşısında yeterli olabileceğini ummak büyük bir yanılgıdır. Özgürlükle-

re dayalı ve tüze devleti kuralları içinde dokusu örülecek bir demokrasinin, Atatürk ilke ve devrimlerine ancak uygun olacağı ve Türk Ulusunun böylesine bir düzende kalkınacağı ve yükseleceği inancını taşımaktayız.

Demokratik Devlet özgürlüklere sahip çıkar, onları yasaların güvencesi altında korur, iktidara gelmede ve ayrılmada serbest seçimi ana ilke sayar; egemenliğin tek sahibinin Türk Ulusu olduğunu, zümre veya sınıf ya da kişi egemenliği bulunmadığını kabul eder; iktidarın yalnız ulus yararına kullanılması ilkesini benimser, insan hak ve özgürlüklerini tanır ve bunlara saygı gösterir. Bütün bu amaçların gerçekleşmesi için adaletli sosyal bir tüze düzeni oluşturur ve bunu sürdürmeğe kendini ödevli, yükümlü sayar; en başta da kendisini düzeye bağlı tutar, yönetsel tüm işlevlerin tüzeden, yasalardan kaynaklanmasını ve bunların yargısal denetimini ister, yargı denetimini kutsal bir görev sayar. Yeni kurulacak demokrasimizin Atatürk'ün gerçekleşmesini istediği bu ilkeler doğrultusunda oluşacağını umuyoruz. •

SENDİKA ÖZGÜRLÜĞÜ KORUNMALIDIR

ÖNDER AKER

- **İşçi hak ve özgürlüklerinin temelini "örgütlenme özgürlüğü" oluşturur. Bu hakkın tanınmaması, kısıtlanması, işlerliğinin önlenmesi, işçileri başlıca korunma aracından yoksun bırakma amacını taşır.**
- **Örgütlenme özgürlüğü, işçilerin yüzyıllar süren mücadelesinin ürünüdür. Bu mücadele ile özgürlükler küçük bir azınlığın ayrıcalığı olmaktan çıkartılmıştır. Çoğulcu, özgürlükçü demokrasi bu temel üzerinde yükselebilmiştir.**
- **Günümüzde sendika özgürlüğü ile ilgili tüm değerlendirmelerde, Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 Sayılı Sözleşmesi ölçü olarak alınır. 1963'de Sendikalar Yasası çıkarılırken bu Sözleşmeye uyulmuştur.**

Sendika Özgürlüğü Korunmalıdır... (yüzyıllık savaşımın ürünü)

TEMMUZ ayı içinde toplanması beklenen Çalışma Meclisi'nin gündemindeki en önemli konu "Sendikalar Yasası"dır.

Sendikalar Yasası "örgütlenme özgürlüğünü" düzenler.

Bu yasada yapılacak değişiklikler, işçi hak ve özgürlüklerinin "özü" ile ilgisi bakımından her dönem önem taşımıştır. Demokrasilerde uygulama biçimi, boyutları belirli bir alandır bu.

Bir ülkede örgütlenme özgürlüğü ile ilgili düzenlemeler yapılacaksa bu alanı çerçeveleyen tüm kurallar göz önüne alınmak gerekir.

TEMEL ÖZGÜRLÜK

İşçi hak ve özgürlüklerinin temelini "örgütlenme özgürlüğü" oluşturur.

Çalışanların, hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirebilmek için örgüt kurabilme, diledikleri örgütlere üye olabilme özgürlüğü, temel insan haklandadır(1). Bu hakkın tanınmaması, kısıtlanması, işlerliğinin önlenmesi işçileri başlıca korunma aracından yoksun bırakma amacını taşır.

Örgütlenme özgürlüğü, işçilerin yüzyıllar süren mücadelesinin ürünüdür. Bu mücadele ile özgürlükler küçük bir azınlığın ayrıcalığı olmaktan çıkarılmıştır. İşçiler, siyasal yaşama,

zaman içinde yönetime ve iktidara ağırlığını koyarak, demokrasiye yeni boyutlar kazandırmışlardır. Çoğu ülkenin ulaşma çabası içinde olduğu "çoğulcu özgürlükçü demokrasi" bu temel üzerinde yükselebilmiştir.

DEGERLENDİRMEDE ÖLÇÜ

Örgütlenme özgürlüğünün, uluslararası hukuka konu olması Birleşmiş Milletler Andlaşması'na dayanır. Devletlerin saygı göstermekle yükümlü olduğu, bu kişiye bağlı mutlak hak, her ülkede, Birleşmiş Milletler ihtisas kurumu, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yaşama geçirilecektir. Uluslararası Çalışma Örgütü üye devletlerin bu alandaki eylemlerini gözetmekle ödevlidir.

Örgütlenme özgürlüğü, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün amaçlarını ve hedeflerini belirleyen ünlü "Filedelfiya Beyannamesi"nde "sürekli bir ilerleme için zorunlu koşul" kabul edilmiş, daha sonra, 10 Aralık 1948'de "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi"ne, 1950 tarihli "İnsan Haklarını ve Ana Özgürlüklerini Koruma Sözleşmesi"ne, 1961 tarihli "Avrupa Sosyal Haklar Temel Yasası"na ve "Birleşmiş Milletler Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi"ne geçmiştir.

Sendika özgürlüğünü çerçeveleyen tüm ilkeler, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 1948 yılında kabul edilen "Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunmasına ilişkin 87 Sayılı Sözleşme" ile ortaya konulmuştur.

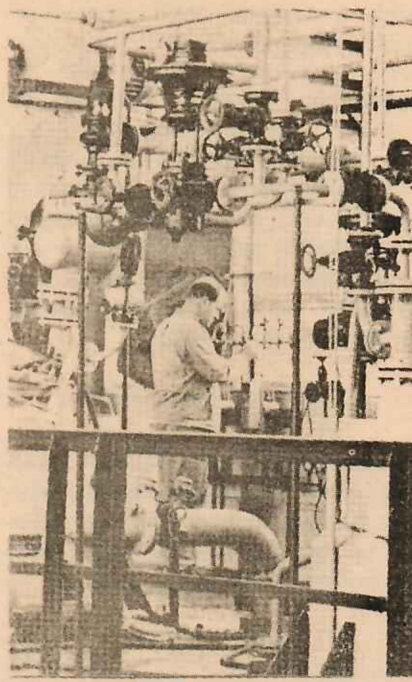
Günümüzde, sendika özgürlüğü ile ilgili tüm değerlendirmelerde 87 Sayılı Sözleşme ölçü olarak alınır. Bir ülkede yapılan düzenleme 87 Sayılı Sözleşmeye uygun ise, işçi hak ve özgürlüklerinin korunduğu, işçilere ve işçi haklarına karşı saygılı davranıldığı sonucuna varılır, aksi halde, özgürlükler çiğnenmiş sayılır(2).

Bu açıdan, Sendikalar Yasası üzerinde çalışmalar yapılırken, 87 Sayılı Sözleşme ile benimsenen ilkelerin gözden geçirilmesi yerinde olacaktır.

KURULUŞ ÖZGÜRLÜĞÜ

Sendika özgürlüğünün önde gelen ögesi "kuruluş özgürlüğü"dür.

Çalışanlar, önceden izin almak zorunda olmaksızın, "ekonomik hak

Yeni düzenlemede özgürlükçülük ve güven rehber olmalı

ve çıkarlarını korumak ve geliştirebilmek için sendika kurma hakkına sahiptir".

Bu haktan yararlandırmada çalışanlar arasında hiçbir şekilde ayrım yapılmaması temel kuraldır. Örgütlenme özgürlüğü her çalışan için temel haktır. Diğer bir deyişle, çalışanın "işçi" ya da "devlet memuru" kabul edilmesi, çalışmanın "özel sektörde ya da kamu sektöründe sürdürülmesi" sonucu etkili değildir(3).

SENDİKA SEÇME ÖZGÜRLÜĞÜ

Çalışanlar, haklarını ve çıkarlarını koruyup geliştirmek için örgütlenirken, "sendika seçme özgürlüğünden"de yararlanacaklardır. Bu: "işçilerin, diledikleri örgütleri kurabilme, diledliklerine üye olma hakkı" demektir.

Sendika seçme özgürlüğünün tanınması nedensiz değildir: Yasa zoruyla kurulmaya çalışılan "sendika tekelinin önlenmesi" düşüncesine dayanır.

Sendika tekeli sendika çokluğu ilkesinin karşıtıdır. Sendika tekeli, yasaların, doğrudan ya da dolaylı bir biçimde, bir çalışma alanında, örneğin bir işyerinde, işkolunda, bir bölgede ya da ulusal düzeyde sadece tek işçi örgütünün kurulmasına olanak verildiği hallerde ortaya çıkar.

İşçilerin kendi istekleriyle tek örgütte birleşmelerinin kuşkusuz sakıncalı hiçbir yönü yoktur; sendika özgürlüğüne aykırı olan, işçilerin Yasa zoruyla bir örgütte birleşmeleri ve başkaca örgüt kurulması olanağının bulunmamasıdır.

SENDİKAL ÇALIŞMALAR

Uluslararası Çalışma Örgütü, işçilerin "normal" sendikal çalışmalarını yapabilmeleri için dört temel haktan yararlanmaları gereğine işaret etmektedir(4).

Bu dört temel hak şunlardır:

- *Anatüzük ve yönetmeliklerini serbestçe düzenleme hakkı.*
- *Yöneticilerini tam bir özgürlük içinde seçebilme hakkı.*
- *Yönetimlerini serbestçe düzenleme hakkı,*
- *Çalışmalarını ve iş programlarını serbestçe belirleme hakkı*

Sözleşmenin 8'inci maddesinde "kamu makamları bu dört temel hakkı kısıtlamayı amaçlayan ya da yasal olarak kullanılmasını engellemeye yönelen herhangi bir mücadeleden kaçınacaktır. Örgütlerden bu haklarını kullanırken Yasalara uymaları beklenecek; Yasalar da, bu hakları ve Sözleşme ile sağlanan diğer güvenceleri ortadan kaldırıcı ya da kısıtlayıcı nitelikte olmayacak, o şekilde uygulanmayacaktır." denilmektedir(5).

DENETİMDE KURAL

Uluslararası Çalışma Örgütüne göre, "sendikaların iç işleyiş ve yönetimlerinde kamu makamlarına karşı bağımsız olmaları sendika özgürlüğünün en önemli ilkesidir. Bu, malı yönetimde bağımsızlığı da kapsar."(6)

Uluslararası Çalışma Örgütü açısından, sendikaların kamu makamlarına gelir ve giderleriyle ilgili rapor sunmalarında, gerektiğinde aynı makamların isteyebilecekleri ek bilgileri vermekle yükümlü tutulmalarında sendika özgürlüğüne aykırı bir yön yoktur". Bununla birlikte, bu uygulama "malı kontrol ve soruşturma biçimine dönüşturülmemelidir. Malı denetim ve soruşturma ancak, koşullar gerektiriyorsa, istisnai olarak tarafsızlığına güvenilecek görevliler tarafından yapılmalıdır."

ÇALIŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ

87 Sayılı Sözleşmenin 3'üncü maddesine göre sendikalar "çalışma-

larını ve iş programlarını serbestçe belirleme hakkına sahiptir." Kamu yetkilileri, "bu hakkı kısıtlayacak ya da bu hakkın yasal biçimde kullanılmasına engel olacak nitelikteki her çeşit müdahaleden kaçınmak zorundadır."(7)

Sendikaların "bağımsızlığının güvence altına alınabilmesi için" getirilen bu hüküm, Sözleşmenin 10'uncu maddesi ile bir arada yorumlanmalıdır. Onuncu maddeye göre bu özgürlükten yararlanacak olan örgütler, işçilerin ekonomik ve sosyal hak ve çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kurulan örgütlerdir. Uluslararası Çalışma Örgütüne göre, bu amaçla kurulan örgütler, çalışmalarını plânlarken "hedeflerini serbestçe belirleyecekler; bu hedeflere ulaşılmasına, siyasal nitelikte olanlar da dahil, gerekli araçları ve yöntemleri serbestçe seçebileceklerdir."

Toplu pazarlık bu yöntemlerin başında gelir.

İşçilerin ekonomik ve sosyal hak ve çıkarları serbest toplu pazarlık aracılığıyla ve koşullar gerektirdiğinde greve başvurularak korunmaya, geliştirilmeye çalışılır. Öte yandan, özgürce belirlenecek hedeflere ulaşmada "siyasal çalışmalar" da önem taşır. İşçilerin ekonomik ve sosyal haklarının korunması, öncelikle çeşitli ekonomik ve sosyal sorunların çözülebilmesine; etkin güç dengeleri kurulabilmesine bağlıdır. Çoğu sorun, ancak siyasal yaşama, yönetime ve iktidara ağırlık konarak çözülebilir.

Uluslararası Çalışma Örgütüne göre, tüm ülkeler "serbest toplu pazarlık hakkını yaygınlaştırmak, toplu pazarlık sistemini geliştirmek yükümlüğü altındadır; bu yapılırken, meslekı hak ve çıkarların korunabilmesi ve geliştirilebilmesinde grev hakkının zorunlu olduğu gözden uzak tutulamaz." Meslekı amaçların gerçekleştirilebilmesi için kullanılan grev hakkını, doğrudan ya da dolaylı olarak engellemek, Uluslararası Çalışma Örgütü açısından; toplu pazarlık hakkının ve sendika özgürlüğünün çiğnenmesi amacı taşır.

Öte yandan, Uluslararası Çalışma Örgütü, ekonomik hak ve çıkarların korunması ve geliştirilebilmesi işlevini siyasetten soyutlayabilmenin olanaksızlığına işaret etmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre sendikalara "genel" nitelikte siyaset yasağı getirilmesi 87 Sayılı Sözleşmeye aykırıdır, esasen "böyle bir yasaklama gerçekçi olmaktan da uzaktır... Sendikalar, üyelerinin hak ve çıkarlarını etkileyen ekonomik ve sosyal önlemlere ilişkin görüşlerini ve takınacakları tavrı kamuoyuna duyurmak isterler; hatta, ekonomik ve sosyal amaçlarının gerçekleştirilebilmesi yolunda bir siyasal partiyi desteklemeye karar da verebilirler..."(8)

ÜST KURULUŞ KURMA

87 Sayılı Sözleşmenin 5'inci maddesine göre, işçi örgütleri "federasyonlar ve konfederasyonlar kurma hakkına ve bu örgütler de, işçileri uluslararası düzeyde temsil eden kuruluşlara üye olma hakkına sahiptir."

87 Sayılı Sözleşmenin işçilerin önceden izin almak zorunda bulunmaksızın diledikleri örgütleri kurma ve seçtikleri örgütlere üye olma; ana tüzüklerini ve yönetmeliklerini serbestçe düzenleme; yöneticilerini tam bir özgürlük içinde seçme; yönetimlerini, çalışmalarını ve iş programlarını serbestçe belirleme haklarını öngörün hükümleri, Sözleşmenin 6'ıncı maddesi uyarınca, federasyonlar ve konfederasyonlar için de uygulanır.

İDARİ KARARLARA KARŞI KORUNMA

Sendika özgürlüğünün en önemli yönü, sendikaların devlet karşısında sahip oldukları hukukı statüdür. Sendikalar kuruluş, çalışma, yönetim, denetim, tasfiye, üst örgütler kurma ve uluslararası örgütlere katılma alanında tam bir özgürlüğe sahip olmalıdır. Bu özgürlüklerin anlam taşıyabilmesi için sendika ile devlet ilişkisinde sendikaları "bağımlı" hale getirebilecek düzenlemelerden kaçınılması gereklidir.

87 Sayılı sözleşmenin 4'üncü maddesi ile bu anlayış çerçevesinde bir güvence getirilmiştir. Buna göre, "işçi örgütleri idarı yoldan kapatılamaz ya da faaliyetten alıkonulamaz... meslekı kuruluşların idarı kararla kapatılması ya da faaliyetten alıkonulması, bağımsız yargının sağlayabileceği güvenceleri sağlayamaz."(9)

KAMU ÖZGÜRLÜKLERİ İŞÇİ ÖZGÜRLÜKLERİ

Örgütlenme özgürlüğü konusunda söylenecek son bir söz, bu özgürlüğün "kamu özgürlükleri" ile yakın ilgisidir.

Sendika özgürlüğü ile kamu özgürlüğü arasındaki yakın ilişki, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1970 tarihli bir kararında açıkça belirtilmiştir. Kararda, "sendika özgürlüğünün bir anlam taşıması için, işçi örgütlerinin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ve Birleşmiş Milletler Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesinde ifadesini bulan hak ve özgürlüklerden yararlanması gerektiği" belirtilmiştir.

Karara göre, "sendikal hak ve özgürlüklerin normal bir biçimde kullanılabilmesi için, işçi örgütlerine, kişi dokunulmazlığı ve güvenliğine, haberleşme özgürlüğüne, söz ve düşün özgürlüğüne, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma özgürlüğüne, bağımsız ve tarafsız yargıç önünde yargılanma hakkına, mal varlığının korunmasına" ilişkin özgürlükleri tanınmalı ve eksiksiz uygulanmalıdır. Zira, "gerçek anlamda özgür ve bağımsız bir sendikacılık hareketi, ancak temel insan haklarının güvence altında olduğu bir rejimde gelişebilir."(10)

DÜN VE BUGÜN...

1963 yılında yapılan düzenlemede 87 Sayılı Sözleşme ile öngörülen ilkeler geniş ölçüde korunmuştur. "Özgürlükçülük ve Türk işçilerine güven", bu düzenlemenin en önemli niteliğidir.

1981 Türkiye'sinde bu alanda bir düzenleme yapılacaksa, özgürlükçülük ve güven başlıca rehber olmalıdır. ●

---

(1) ILO: The ILO and Human Rights, s. 32, ILO, Geneva 1968.
(2) ILO: Freedom of Association, s. 10, ILO, Geneva 1959.
(3) ILO: Record of Proceedings, (International Labour Conference 30th Session), s. 570, Geneva 1947.
(4) ILO: General Survey (Freedon of Association) s. 34, ILO, Geneva 1973.
(5) ILO: age., s. 34
(6) ILO: (Sendika Özgürlükleri Komitesi), 48. Rapor, prg. 77; 97. Rapor, prg. 18; 127. Rapor, Prog. 252.
(7) ILO: Freedom of Association, An International Survey, s. 16, ILO, Geneva 1975.
(8) ILO: General Survey, s. 46
(9) ILO: age., s. 51
(10) ILO: Trade Union Rihgts and Their Relations to Civil Liberties, s. 38—44, ILO, Geneva 1969. Ayrıca bknz. General Survey s. 55

ELEKTRİK ÜRETİMİ YETERLİ OLACAK MI?

Dr. MUSTAFA ÖZCAN ÜLTANIR

- **Elektrik kesintisi ve kısıntıları yine gündemde bulunuyor. Yılın ilk dört ayında elektrik üretiminde alışılagelinen biçimde az bir artış görülmüşse de, istemi karşılamaya yeterli değil.**
- **Türkiye'de elektrik sıkıntısının nedeni, santralların yapımındaki gecikmelerdir. Büyük projelerden olan Afşin-Elbistan-A santralının bir yıllık gecikmesi, ulusal ekonomide 400 milyar TL'lık kayıp oluşturuyor.**
- **Santralların yapımındaki gecikmeler teknolojik ve ekonomik dış bağımlılıklardan kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin elektrik darboğazını yırtması için, elektrik santrallarını olabildiğince kendi kuran bir ülke durumuna gelmesi gerekiyor.**

DEVLET Planlama Teşkilâtı'nın üretimlerini izlediği 114 temel ürünle ilgili gelişmeler, basına da yansımış durumda. Geçen yılın ilk dört ayına göre; bu yıl elektrik üretiminde yüzde 5.8'lik artış gerçekleştiği, bunun yanısıra Sovyetler Biriği'nden alınan elektrik enerjisinde yüzde 17.3 ve Bulgaristan'dan alınan elektrik enerjisinde de yüzde 2.7'lik artış görüldüğü belirtiliyor.

Gecikmeli 1981 Programı ise elektrik üretiminin ortalama yüzde 8.8 artmasını öngördüğünden, ilk dört aylık artışın yeterli olduğu söylenemez. Üstelik bu artış yeni üretim üniteleri işletmeye alınarak değil, yağışlı geçen aylardan sonra barajlı santrallarda su birikiminin artmasıyla sağlanabildi. Türkiye Elektrik Kurumu'nun Nisan 1981 raporu da, kömürlü santralları kapsar biçimde tüm termik santralların üretimlerinin geçen yıla göre daha düşük gerçekleştiğini açıklamakta. Ekonomik durgunluk sonucu elektrik isteminin bile küçüldüğü ortamda, hidrolik santrallarla sağlananan üretim artışı geçici bir olgu. Kısacası elektrik darboğazı yırtılmış değil.

Elektrik sıkıntılarının yoğunlaştığı 1973/1974 yıllarından bu yana, darboğaz varlığını korurken yine de her yıl üretim artışı sağlandığı bir gerçek. Bu nedenle önemli olan yalnızca artış değil, artışın istemi karşılamada yeterli olup olmaması. Elektrikte üretim artışının, istem artışının altında kaldığı yadsınamaz. Bu olgu 1981 yılı için de geçerliğini koruyor. Yılın ikinci yarısında elektrik kesintileri yine beklenmeli. Kaldı ki, kısıntı bugün de sürüyor. Örneğin işlevini yapmasa da halkın yegane eğlence ve kültür aracı olan, toplam elektrik tüketimi içerisinde dişe dokunur payı da bulunmayan televizyonun yayın saatları azaltıldı bile.

Ekonominin kapitalizme tutsak olmadan gelişmesini amaçlamışken, Friedman modeli yeğlenerek rafa kaldırılmış Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1983 yılında elektrik üretiminin 44.6 milyar kilovat-saat'a çıkmasını öngörmüştü. Bu amaçla 1978/1979 döneminde yenilenen programlarla gereken önlemler de alınmıştı. Planın hedefine ulaşabilmesi olasıydı. Oysa santralların yapımındaki aksaklıklar son yıllarda da sürdü. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı uzmanlarınca Enerji Raporu-1981'de de belirtildiği gibi, şimdi 1983 yılında elektrik üretiminin en çok 35.9 milyar kilovat-saat'a çıkabileceği kestiriliyor, ama bu kestirim de olanaksız gözükmekte.

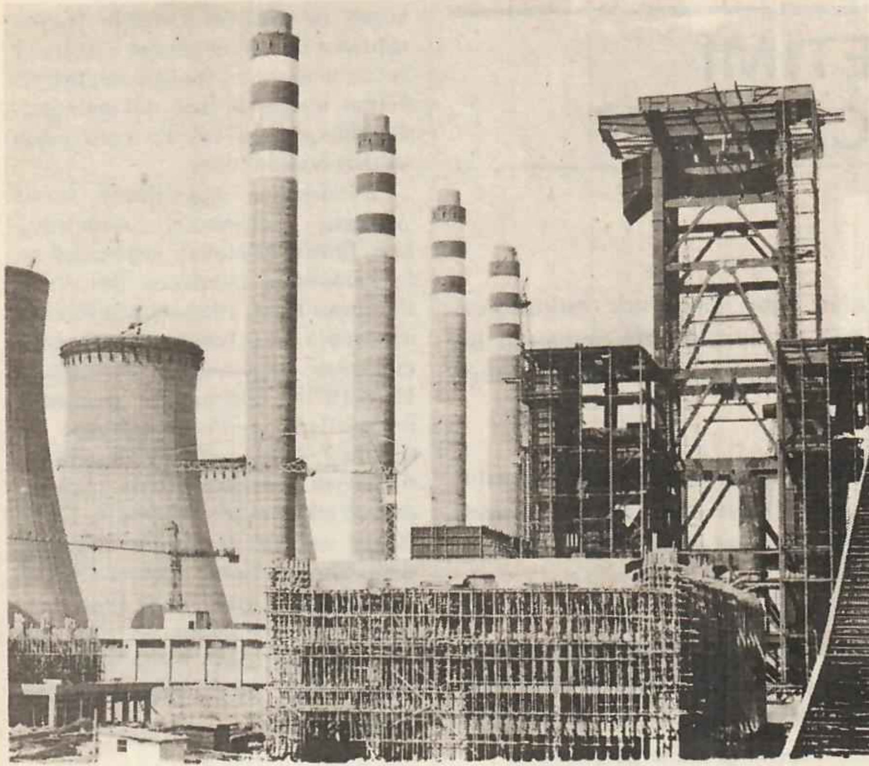
GECİKEN SANTRALLARDAN GELEN AÇIK

Ülkemizde elektrik enerjisi üretim azlığının temel nedeni, programlanmış santralların yapımındaki gecikmelerdir. İkinci ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları dönemlerinde programlara alınan ve 1980 yılına dek bitirilmesi öngörülen santrallar; başta Afşin Elbistan-A olmak üzere, Tunçbilek-B, Soma-B, Çayırhan, Kangal, Yatağan ve Yeni Çatalağzı kömür termik santralları ile Keban hidroelektrik santralının ek üniteleri,

Tablo 1—Büyüyen açıklarla kesinti ve kısıntılar

Yıllar	Gerçek üretim	İstem	Açık	Dışalım	Kesinti ve Kısıntı
	(milyon kilovat-saat olarak)				
1973	12 415	12 615	190	-	190
1974	13 477	13 727	250	—	250
1975	15 335	15 806	471	96	375
1976	18 283	18 755	472	332	140
1977	20 565	21 694	1 129	192	637
1978	21 726	23 837	2 111	652	1 459
1979	22 522	24 952	2 410	1 094	1 316
1980	23 330	26 136	2 806	1 435	1 371
1981 P	*25 458*	*29 200*	*3 712*	*1 865*	*1 607*
1982 B	*28 500*	*32 100*	*3 600*	*2 000*	*1 600*
1983 B	*32 000*	*36 000*	*4 000*	*2 000*	*2 000*

(P): Program, (B): Beklenti.

Yapımı aksayan projelerin Afşin-Elbistan-A linyit termik santralı. Bu proje 1978/79 döneminde derlenip toparlanmışsa da, yeni gecikmeler görülüyor. Oysa, santralın bir yıllık gecikmesi ulusal ekonomide en az 400 milyar TL'lık kayıp oluşturmakta.

Hasan Uğurlu, Suat Uğurlu, Doğankent-B ve Köklüce hidroelektrik santrallarıdır. Söz konusu santralların toplam üretim kapasitesi 20.4 milyar kilovat-saat idi, ve 1977 yılının toplam elektrik üretimine de denkti. Bu santralların tümü bitirilebilselerdi, geçen yıllarda karşılaşılan elektrik sıkıntılarının hiçbiri görülmeyecekti. Kesinti ve kısıntılar olmayacağı gibi, sağlanacak elektrik enerjisi üretimleri, yıllara göre istemin en az yüzde 20 ve en çok da yüzde 60 üzerinde olacaktı.

Oysa 1973 yılından bu yana ülke santrallarından üretilen elektrik enerjisinin sürekli istemin altında gerçekleştiği, ortaya çıkan açıkların 1975 yılından başlayarak dışalım elektrikle kapatılmaya çalışıldığı, bu da yeterli olmayınca programlı elektrik kesinti ve kısıntılarına gidildiği bir gerçektir. Örneğin 1980 yılında 26 milyar kilovat-saat'ı aşkın elektrik istemine karşın, gerçekleşen üretim 23 milyar kilovat-saat düzeyinde kalmış, toplam bir milyar 435 milyon kilovat-saat'lık elektrik dışalımı yapılmışsa da açık kapatılamamış ve bir milyar 371 milyon kilovat-saat'lık haberli kesinti ya da habersiz kısıntılara başvurulmuştur.

Ekonomik durgunluk nedeniyle elektrik isteminin artış hızı azalmış olsa bile, 1981 yılında da üretim artışıyla açık kapatılamayacak, kesinti ve kısıntılar yeniden gündeme gelecektir. Önümüzdeki yıllarda da bu görüntünün sürmesi olasıdır. Üretim, istem ve dışalıma göre, dünden yarınlara dek elektrik açıklarının ayrıntılı irdelemesi tablo 1'de sergilenmiştir.

BİTİRİLMEYEN SANTRALLAR VE EKONOMİK KAYIP

Türkiye'de programlanan santralların zamanında bitirilememeleri alışılagelinen sonuç. İkinci ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planları dönemlerinde programlanan, 1980 yılından önce bitirilmesi gereken santralların büyük bölüntüsü bugün de tamamlanamamış durumda. Tamamlanan projeler ise en az üç yıllık gecikmeyle bitirilmişler. Kaldı ki, beş yılı aşan gecikmeler ağır basmakta. Geciken önemli projelerin başında Keban'ın ek üniteleri ile Afşin-Elbistan-A geliyor. Ekonomiyi darboğaza iten santral gecikmeleri de tablo 2'de görülüyor.

Yıllardır yarım güçlü çalışan Keban hidroelektrik santralında, Keban gölünün suyu boşa da akmaktadır. Keban'ın ek yeni üniteleri 1978/1979 döneminde ihale edilmiştir, ama yapım ve montaj çalışmaları daha bitmemiştir. Yılda 7.8 milyar kilovat-saat elektrik üretecek Afşin-Elbistan-A linyit termik santralına gelince, 1979 yılında bütünüyle tamamlanmış olması gerekirken, şimdi öngörülen 1983 yılında bitirileceği bile kuşkulu. 1978/1979 döneminde bu proje yeniden derlenip toparlanmışsa da, teknolojik ve ekonomik dış bağımlılık nedeniyle yeni gecikmelerin oluştuğu bir gerçek. Bugünün koşullarında bulunamayan bir kilovat-saat elektriğin ulusal ekonomide oluşturduğu kayıp en az 50 TL varsayılırsa, Afşin-Elbistan-A santralının her yılki gecikmesi ulusal ekonomide 400 milyar TL kadar kazanç azalmasına neden olmakta.

Gecikmenin temelinde yatan

Tablo 2 —Santralların yapımındaki gecikmeler

Santralın Adı	Öngörülen bitiş yılı	Gerçekleşen bitiş yılı	Gecikme
Seyitömer (III)	1972	1977	5 Yıl
Tunçbilek (B—1)	1974	1977	3 Yıl
Tunçbilek (B—2)	1976	1979	3 Yıl
Hasan Uğurlu	1977	1979	2 Yıl
Keban (ek dört ünite)	1976	Bitmedi	Şimdilik 5 Yıl
Soma (B—1)	1976	Bitmedi	Şimdilik 5 Yıl
Soma (B—2)	1978	Bitmedi	Şimdilik 3 Yıl
Yatağan	1978	Bitmedi	Şimdilik 3 Yıl
Afşin Elbistan-A (1 ve 2)	1977	Bitmedi	Şimdilik 4 Yıl
Afşin Elbistan-A (3 ve 4)	1979	Bitmedi	Şimdilik 2 Yıl

birinci neden yabancı para ya da kredi sorunudur. Çoğu kez kredi anlaşmasının imzalanması bile dış para sorununun çözüldüğü anlamına gelmemektedir. Kaldı ki uluslararası kredi kuruluşlarından kredi sağlanması, yürürlükteki yasalarla çelişkili işlemleri de gerektirebilmektedir. Örneğin Dünya Bankası Afşin-Elbistan santralı için kredi başvurusu konusunda, elektrik tarifelerinin ayarlanmasına ve Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın enerji bölümünün hazırlanmasına el atmak isteyebilmiştir. Uluslararası finansman kuruluşları bugün de Friedmancılara çekici gelecek biçimde, elektrik kesimine olabildiğinde özel ve yabancı sermaye sokulmasını önerebilmektedirler. Oysa, elektrik kesiminde tutarlı yol, devlet işletmeciliğidir ve santralların gecikmesi de devlet işletmeciliğinden değil, teknolojik dış bağımlılıkla peşisıra gelen ekonomik dış bağımlılıktandır.

Elektrik darboğazı, elektrik şalterleri ve düğmeleri kapatılarak, enerji savurganı kapitalist ülkelere özgü tutumluluk önlemleri önerilerek giderilemeyecektir. Türkiye'de planlı tüketim gereklidir, ama her yıl tüketimin artması zorunluğu da vardır. Gelişme sürecinin koşullarındaki Türkiye, elektrik santralları kurulmasını hızlandırarak, öz elektrik üretimini artırarak darboğazdan çıkabilecektir. Bugünkü teknolojik dışa bağımlı düzende daha çok santral kurulması demek, daha çok dış para gereksinimi demektir. Yabancı para gereksinimini ya da ekonomik dış bağımlılığı azaltan bir düzen oluşturmak gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye'de elektrik darboğazının yırtılması, elektrik santrallarını olabildiğince kendi kuran bir ülke durumuna gelinmesine bağlıdır.

Türkiye'de ağır elektrik makinaları yapım endüstrisi bir an önce kurulmalı ve işletmeye geçirilmelidir.

Bu amaçla su türbinleri, jeneratörler, yüksek basınçlı buhar kazanları, yüksek gerilimli ve büyük güçlü transformatörler, kesiciler gibi elektrik donatımını kapsayacak endüstri kompleksine gereksinim vardır. Elektrik ve enerji makinaları endüstrisi de diyebileceğimiz bu endüstrinin oluşturulması için çeşitli olanaklar sağlanmış ve hazırlıklar yapılmışsa da, kuruluş aşamasının bile tamamlanamamış olması, elektrik kesimimizin gerçek darboğazıdır. •

TARIMSAL ÜRÜNLERDE FİYAT POLİTİKALARI

- **Tarım kesiminin Devletce desteklenmesi kesin olarak gerekli görülmektedir.**
- **Destekleme fiyatlarının açıklanmasında zamanlama, çiftçiyi gereksinim duyulan ürünlere yönlendirmek bakımından önemli bir faktördür.**
- **Dış pazarlarda ürünlerimiz için varolan olanaklar değerlendirilirken, yurt içinde zor koşullar altında üretim çabası içerisinde bulunan Türk Çiftçisinin-köylüsünün de emeğinin hakkı verilmelidir.**

BESLENME, dışsatım ve sanayiin büyük bölümüne hammadde sağlanması yönünden tarım, ulusal ekonomimizde önemli rol oynamaktadır.

Buna karşın, kalkınma planlarında tarım kesimine toplam yatırım harcamalarından ayrılan pay, tarımda öngörülen gelişmeyi sağlayacak düzeyde olmamıştır.

Ülkemizde nüfusun yüzde 58'i kırsal alanda yaşamaktadır. Kırsal nüfusun yüzde 38'i ise geçimini tarımsal üretimden sağlamaktadır. Ancak, bu kesimde çalışanlar, tarım dışında çalışanlara göre ulusal gelirden beşte bir oranında pay almaktadırlar.

Kırsal alanda topraksız aile sayısı giderek artmaktadır. Nitekim, 1963'de topraksız aile sayısı, tüm köylü ailelerinin yüzde 9'unu oluştururken, bu oran günümüzde yüzde 25'i bulmuştur.

Bu nedenlerle, köylümüz kentlere göçetmek zorunda kalmaktadır.

Tarımın yapısında görülen bu aksaklıklar, tarım kesiminin köylüleri yeterince temsil edecek biçimde örgütlenmemiş olması, teknolojilerin geriliği, yetersiz kredi ve yüksek faiz oranı, pazar koşullarının elverişsizliği, doğal koşullara bağımlılık, nitelikli ürün elde edilmesini ve verimi engelleyen başlıca engeller olarak öte-

Türk çiftçisinin, köylüsünün emeğinin hakkı verilmelidir.

denberi sürüp gelmektedir.

Bu durum, çiftçinin başına düşen gelirin, öteki kesimlere göre çok geri kalmasına yol açmaktadır.

Ülkemizde, bilimsel ve teknik verilere dayalı bir tarımsal üretim plânının uygulamaya konulamamış olması ve fiyat politikasındaki yapısal bozukluklar, yıldan yıla üretimin miktarında ve dokusunda dalgalanmalara yolaçmaktadır.

Zaman zaman bazı ürünlerde kıtlığa ya da stoklara yolaçan bu durumdan yine en çok çiftçi zarar görmektedir.

DEVLET DESTEĞİ ZORUNLU

Bütün bu nedenlerle, tarım kesiminin Devletçe desteklenmesi kesin olarak gerekli ve zorunlu görülmektedir.

Tarımsal destekleme belirli amaçlara ulaşabilmek için bir araçtır. Üretimi yönlendirmek, çiftçi gelirini yükseltmek ve düzene sokmak, dışsatım gelirini artırmak, iç tüketim isteklerini karşılamak ve uygun pazarlama koşullarını sağlamak ise desteklemede temel amaç olmalıdır.

Üretici, tüketici ve dışsatım yönünden geçerli bir desteklemenin uygulanabilmesi için verimi artırıcı etkisi olan, maliyetleri düşüren, kaynak tasarrufu ve rekabet gücü sağlayan önlemler alınması gereklidir.

Bu amaçla, gübre, tarımsal ilâç, makina, tohumluk ve damızlık hayvan gibi girdilerin uygun fiyatlarla, yeterince ve zamanında çiftçiye ulaştırılması gerekir.

Öte yandan, üretim kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi, modern tarım tekniklerinin çiftçiye öğretilmesi ve çiftçinin kooperatifler yoluyla örgütlendirilmesi gibi konular öncelikle ele alınarak uygulanmalıdır.

Destekleme fiyatlarının açıklanmasında zamanlama, çiftçiyi gereksinim duyulan ürünlere yönlendirmek bakımından önemli bir faktördür. 1976 ve 1977'de fiyat tesbitinde alternatif ürünlerin dikkate alınmaması ve fiyatların zamanında açıklanmaması ayçiçeği ekim alanlarının azalmasına neden olmuş ve ülkemiz bitkisel yağ üretiminde bir darboğaza sokulmuştur.

Destekleme kapsamına alınacak ürünler, beslenmedeki önemi, dışsatım olanağı, bölgesel gelişme, gelir dağılımı etkisi ve alternatif ürünler gibi ölçütler dikkate alınarak seçilmelidir.

Destekleme fiyatlarının açıklanmasında zamanlama önemli bir faktördür.

Bugün destekleme kapsamına giren yaklaşık 23 ürün bulunmaktadır. Bunların tümünün isabetli olarak seçildiğini söyleme olanağı yoktur. Bu politikayı gerçekçi açıdan bir kez daha değerlendirmek, üreticinin, tüketicinin ve tümüyle ekonominin yararına olacaktır.

Fiyat saptanmasındaki ölçütlerde ise, nisbi fiyat ilişkileri, istek-fiyat, sunî-fiyat, dış pazarla bağlantılar, çeşit, kalite ve maliyet gibi faktörler gözönünde bulundurulmalıdır.

Destekleme kapsamına giren ürünlere ödenen bedellerin gerçek üreticiye ulaşması sağlanmalıdır.

ÜRETİCİ VE YATIRIM

1980 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi'nin 4 milyon ton buğdayı üreticiden alması öngörüldüğü halde, Ofis ancak 1.6 milyon ton buğday alabilmiştir. Ofis'in bu tutumu nedeniyle, çiftçiden yaz aylarında on Liranın biraz üzerinde bir fiyatla alınan 3 milyon ton buğday kısa bir süre sonra aracının elinde 20 liraya kadar yükselmiş ve bunun karşılığı 20-30 milyar lirayı bulan haksız kazanç çiftçi yerine başka ellere geçmiştir. Öte yandan ekmek fiyatları yükselerek tüketici de zarar görmüştür.

Oysa, her yıl ödenen bu milyarlarca liranın hiç olmazsa bir bölümü, iyi bir düzenleme ve örgütlenme ile, verimli yatırımlara yönlendirilebilir.

1980 yılı başlarından beri gübre, ilâç, tohumluk ve tarımsal makina gibi üretim ve verim artışını sağlayan girdilerin fiyatları büyük ölçüde yükselmiştir.

İleri ülkelere göre ülkemizde bu girdilerin kullanımı zaten çok geri düzeyde iken, şimdi büsbütün gerilemiştir.

Bu koşullarda ülkemizin, 1981 yılında tüm tarımsal ürünlerde bir üretim düşüklüğü ile karşı karşıya gelmesi beklenebilir.

Bu nedenle, yüksek oranlarda artan girdi fiyatlarını çiftçilerin satınalabilecekleri bir düzeye düşürmek ve bu girdileri çiftçiye zamanında ulaştırmak büyük önem taşımaktadır.

Bu yolla, girdi kullanımı yeniden ve teknolojinin hızla yaygınlaşması sağlanarak verim ve dolayısıyla çiftçi geliri artacaktır.

Sonuç olarak, ülke çıkarları bir bütün olarak gözönünde tutulmalıdır. Dış pazarlarda ürünlerimiz için varolan olanaklar değerlendirilirken, yurt içinde çok zor koşullar altında üretim çabası içerisinde bulunan Türk çiftçisinin-köylüsünün de emeğinin hakkı verilmelidir. ●

KÜLTÜR-EĞİTİM ÖĞRETİM VE İNSAN

Doç. Dr. NECDET SUMER

- **Yirminci yüzyılda, gelişmiş sayılan ülkeler de dahil, insanlığın karşı karşıya bulunduğu belki en önemli tehlike, *"kültür"*'ün nesnesinde *insan*'ı çekip yerine *makine*'yi (teknolojiyi) koyma eğilimlerinin yaygınlaşma göstermesidir.**
- **İnsan yetilerinin sınırlanmaksızın işlenmesini güden çağdaş kültür anlayışı bilgiyi dondurmayı değil, değiştirebilmeyi ve üretmeyi öngörür.**
- **İnsana saygı insanın yetilerine saygıdır. Onur ise insanın kendi yetilerine kendisinin saygı duyabilmesidir.**

TÜRK eğitim sisteminin, toplumsal-kültürel gelişme çabasının bütünlüğü içinde kökten ele alınarak yeni bir düzene kavuşturulması artık kaçınılmaz görünmektedir. Bu yazıda, yeni bir "model" arayışına ışık tutar umuduyla, kültür-eğitim-öğretim kavramlarının ilişkisi üzerinde kısaca durulacaktır.

KÜLTÜR'ÜN NESNELERİ

Hemen bütün Batı dilleriyle birlikte Türkçe'ye de giren ve günlük dilde bile artık pek sık kullanılmakta olan "kültür" sözcüğü çeşitli anlamlar içermektedir. Sözcüğe yüklenen anlamlar çoğu kez öylesine farklı olmaktadır ki, sağlıklı iletişim kurmak ve tartışmaları verimli bir düzlemde yürütmek zorlaşmaktadır. Bu nedenle, sözcüğün etimolojisine, doğduğu ortamdaki tarihsel gelişimiyle birlikte göz atmakta yarar vardır.

"Kültür" sözcüğü Lâtince kökenlidir. Bu sözcüğün gösterdiği anlam genişlemesi, gerçekte, Roma tarihindeki toplumsal-kültürel değişim ile koşut gitmektedir. Sözcüğün çağımızdaki temel anlamları bu tarihsel süreç içinde oluşup gelişmiş; köklü ve geniş kapsamlı bir kavram olarak kültür, uygarlık tarihine malolmuştur. Nesnesi değiştikçe anlamı da değişen bu kavramın anlam gelişmesinde üç ana basamak görülür. Bu basamakları belirleyen nesneler, toprak, tanrı, insan olarak karşımıza çıkar.

"Kültür" sözcüğünün temelinde tarım alanına ilişkin bir fiil vardır: (agros) **colore**, (tarlayı, toprağı) işlemek.

İ.Ö. 8. yüzyılın ortalarında Lâtinler tarafından Etrüsklere karşı ileri karakol olarak kurulmuş küçük bir köy olan Roma'da **colere** fiilinin nesnesi başlangıçta **tarla, toprak** sözcükleri idi: **agri cultura** (toprağın işlenmesi, tarım) deyimi bugün hemen bütün Batı dillerinde bileşik isim olarak yer almaktadır. **Cultus** ya da **cultura** (işlenmiş, işlenme) sözcükleri **colere** fiilinden yapılma isimlerdir.

Toplumsal-kültürel yapılarını geleneksel tarımın ve kapalı ev ekonomisinin biçimlendirdiği Romalıların dinleri de, başlangıçta, tanrılarla aralarındaki **"Do, ut des"** (Veriyorum, ki veresin) pazarlığına dayalı, zengin mitoslardan yoksun, yalın bir dindi. Etrüsk kralları döneminde Etrüsk kültürünün; Etrüskler kovulup Cumhuriyet kurulduktan sonra ise (İ.Ö. 510), uzun bir süre dolaylı ve dar boyutlarda da olsa, Yunan kültürünün etkisine açılan Roma'ya zamanla yeni tanrılar girmiş; din alanında, tanrılarla ilişkilerde git gide zenginleşme başlamıştır. Böylece **colere** fiilinin, yeni bir nesne (tanrı) kazanarak, anlamı genişlemiştir: (does), **colere**, (tanrılara) **tapmak**. **"Dei cultus** ya da **cultura"** deyimindeki **"cultus"**-"kültür"'ün dinsel bağlamının öbür anlamlarından ayrılabilmesi için- Batı dillerine, hatta Türkçe'ye "cult" (kült) biçiminde geçmiştir.

Ekonomik ve stratejik açıdan yarımadadaki elverişli konumu nedeniyle hızla gelişen Roma, İ.Ö. 3. yüzyılın başlarında, İtalya'daki Yunan kentlerini de içine alan ve Lâtin dili ve Roma hukukuna dayanan bir siyasal birlik (Roma-İtalya konfederasyonu) kurmayı başarmıştır. Bu arada iç sorunlara da getirilen çözümlerler Cumhuriyet kurumları geliştirilmiştir. Bilindiği gibi, Roma'nın büyüme ve gelişmesi bu boyutta kalmış, İtalya dışına taşarak Akdeniz egemenliğine varmıştır.

Bu sürecin en önemli olgularından birisi, Yunan kültürünün İ.Ö. 3. yüzyıldan itibaren Roma üzerindeki doğrudan ve yoğun etkisinin başlamış olmasıdır. Roma, uzun süre kaçındığı ticaret alanına açılınca, Yunanca öğrenme gereği doğmuş; Yunan örneği okullar ortaya çıkmaya başlamıştır. Roma Edebiyatında Yunan örneklerinden çeviri ve uyarlamalarla, bu yüzyılda başlamıştır. Romalı ozan Horatius (İ.Ö. 65-8) bu gelişmeyi şöyle özetler: **"Yenilmiş Yunanistan yaban galibini yendi ve köyle Latium'a sanatları getirdi"** (Epist. II, 1, 156-7).

Yunan kültürünün etkisi **colere** fiiline yeni bir nesne kazandırmıştır: **animus** (insanın, genel anlamda, sezme, kavrama, düşünme gücü; kısaca, düşünme ve yaratma yetileriyle **insan**). Cicero (İ.Ö. 106-43) felsefeyi şöyle tanımlar: **"Cultura animi philosophia est"** (Felsefe düşünme yetisinin işlenmesidir). Bir başka yerde de "cultus"'u, **"insanca ve uygarca bir yaşam"** (humanum cultum civilemque) anlamında kullanır (de Orat. 1. 8, 3).

EĞİTİM

Görülüyor ki, (geleneklere ve geleneksel tarıma dayalı kültürel yapıyı anlatan) **agri cultus**; (doğa üstü güçlerin biçimlendirdiği kültürel yapıyı anlatan) **dei cultus**; (insan yetilerinin özgürce işlenmesine olanak veren bir kültürel yapıyı anlatan) **animi cultus** deyimleri "kültür" kavramının gelişmesindeki üç ana basamağı göstermektedir. Son basamak **insan**'ın işlenmesidir; çağdaş anlamda kültürün temeli budur.

Öyleyse bir toplum, "kültür" kavramının yukarıda açıklanan nesnelerinden hangisine yönelik eğitilir-

se, o toplumun toplumsal-kültürel yapısını o eğitim belirler: başka bir deyişle, bir toplumun eğitim biçimi, o toplumun kültürel yapısının (düzeyinin) göstergesidir.

Aslında, "işlemek" fiilinin nesnesi toprak da olsa, tanrı da olsa, temelde işlenen insan zihnidir kuşkusuz: insanın düşünme ve yaratma gücü bu nesnelerle sınırlı tutulmakta, bu nesnelere bağımlı kılınmaktadır. Doğaya yalnızca "toprağı işlemek" boyutunda bakmaktan öte geçemeyen; insan yaşamını doğa üstünün denetiminde gören toplumsal-kültürel yapılar henüz, insana özgü güçlerin özgürce işlenebileceği bir düzeye ulaşmamış demektir. Toplumsal gelişmenin (endüstrileşme ve demokratikleşmenin) önündeki engellerin kaynağı buradadır. Kültürler arasındaki ayrılıklar da, insan yetilerinin işleniş biçimindeki —bunun bir başka adı eğitimdir— ayrılıklardan doğmaktadır.

Eğitim ve öğretim kavramları çoğu kez karıştırılmakta, biribirinin yerine kullanılmaktadır. Oysa aralarında köklü bir ayrım vardır: öğretimin nesnesi bilgi'dir, eğitimin ise insan. Her öğretim ya da aktarılan her tür bilgi insanın kültür düzeyini yükseltmez, yani yetilerinin işlenmesine katkıda bulunmaz; bazı bilgiler engelleyici bile olabilir. Bu nedenle bilgi, felsefenin uğraştığı temel kavramlardan biridir. Bilginin kaynağıdır önemli olan. Bilginin kültürel yapı ile doğrudan ilişkisi bu nedenledir. Her eğitim sistemi, bağlı olduğu kültürel yapıdan kaynaklanan bilgilere (öğretime) dayanır.

İnsan yetilerinin sınırlanmaksızın işlenmesini güden çağdaş kültür anlayışı bilgiyi dondurmayı değil, değiştirmeyi ve üretmeyi öngörür. Kültürün, düşünme ve yaratma yetilerinin özgürlüğü ve insanca bir toplumsal yaşam ile doğrudan bağlantısı da buradan kaynaklanır. Toplumsal-siyasal-ekonomik bütünlüğü içinde insanca yaşam insana saygıdan doğar. İnsana saygı ise, özde, insanın yetilerine saygıdır; insana yetilerini işleme olanağı tanımaktır. Kültürlü insan bu olanağı bulan ve geliştirmeğe çalışan, bu gerçeğin bilincinde olan insandır. İnsanın kendi yetilerine kendisinin saygı duyabilmesi demek olan insan onuru da bu bilinçten doğar. Çağdaş eğitim bu bilinci yaratmağa yönelik öğretimi amaçlar.

Toplumsal-siyasal-ekonomik bütünlüğü içinde insanca yaşama, insana saygıdan doğar.

Yirminci yüzyılda, gelişmiş sayılan ülkeler de dahil, insanlığın karşı karşıya bulunduğu belki en önemli tehlike, "kültür"ün nesnesinde insan'ı çekip yerine makine'yi (teknolojiyi) koyma eğilimlerinin yaygınlaşma göstermesidir. Çağımızdaki sorunların kaynaklarına bakıldığında, insanlığın uygarlık yolunda öyle uzun boylu ilerlemiş olmadığını; "homo homini lupus" (insan insana kurttur) bakışından henüz pek de kurtulmuş sayılamıyacağını söylemek fazla kötümserlik olmasa gerekir.

Yine de iyimser olunabilecek bir nokta vardır: bu da, Türk toplumu insanlığa bu yönde olumlu katkılarda bulunabileceği bir gizil-güce (potansiyele), gerçekte sahip olmasıdır. Ancak bu gizilgüç, Türkiye Cumhuriyeti'ne yaşam veren kaynaktaki ilkeleri topluma maledecek bir eğitim düzenini, toplumsal-kültürel gelişmenin bütünlüğü içinde gerçekleştirmek koşuluyla yaşama geçirilebilir, ekonomiyi kültürden ayırmakla değil.

Bilgi üreten bir eğitim düzeni kuramamış bir toplumun, kendi gücüyle kalkınması, ekonomik üretime geçmesi olanaklı değildir. Çünkü kültür, insanın toplumsal yaşam içinde üretebildiklerinin bütününü anlatan bir kavramdır. Uygarlığın da bundan ayrı bir anlamı yoktur. ●

YARDIM MI ENGELLEME Mİ?

ERTUĞRUL ÖZKÖK

- UNESCO, azgelişmiş ülkelerin iletişim olanaklarının güçlendirilmesine yönelik bir programın yaşama geçirilmesi için öncülük yapıyor. Ancak bu program konusunda bir kısım Batı ülkesi ile, azgelişmiş ülkeler arasında köklü sayılabilecek görüş ayrılıkları bulunuyor.

- Uluslararası anlayışı güçlendirecek bir iletişim düzeninin kurulması çabalarını *"basın özgürlüğüne yönelik bir girişim"* olarak değerlendiren bazı Batılı ülkelerin teknik yardımı koşula bağlamak istemeleri azgelişmiş ülkelerde tepkiyle karşılanıyor.

UNESCO gününün birinde iflas ederse bir tek damla gözyaşı bile dökmeyeceğim." Bunları söyleyen, İngilizlerin dünya çapındaki ünlü haber Ajansı REUTER'in eski yönetmeni ve Time Gazetesi'nin şimdiki genel müdürü Gerald LONG. Mayıs ayının son haftasında Madrit'te yapılan Gazete Yayıncıları Federasyonu'nun 23' üncü Genel Kurulu, UNESCO'ya (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) saldırılar için yeni bir platform oluşturuyordu.

Batılı bazı yayın organlarında sürdürülen bu kampanyaya göre, UNESCO basın özgürlüğünü sınırlandıracak girişimlerde bulunuyor, özellikle bağlantısız ülkelerin öncülüğünde geliştirilen "yeni uluslararası iletişim düzeni" de aslında haberciliği devlet egemenliğine sokmak isteyen bir düzen arzuluyordu.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERE YARDIM PROGRAMI

Uzun süreden beri sürmekte olan bu eleştiriler önceki hafta Paris'te yapılan bir toplantı sırasında yoğunluk kazanıyordu. Bu kez topun ucunda UNESCO çerçevesinde daha önce tartışılan ve azgelişmiş ülkelerin iletişim olanaklarının artırılmasına yardımcı olarak bu program vardı. UNESCO'nun geçtiğimiz yıl sonunda Belgrat'ta yapılan Genel Kurulunda da görüşülen program kabul edilmiş ve bunu gerçekleştirmek üzere 35 ülke temsilcisinden oluşan bir konsey seçilmişti.

Japonya ve 7 büyük batılı ülkenin de aralarında bulunduğu bu konsey yardımla ilgili teknik konuları görüşmek üzere Paris'te biraraya gelirken Batı basınında da UNESCO'ya karşı yöneltilen tehditler artıyordu.

UİGP (Uluslararası İletişim Geliştirme Programı) adıyla anılan bu programla ilgili teknik konuların görüşüleceği Paris toplantısından bir ay önce, Batı basını ve onu destekleyen bazı kuruluşlar karşı saldırıya geçiyorlardı. Fransa'nın Talloires kentinde biraraya gelen UNESCO karşıtı örgüt temsilcileri bir karşı bildirge yayınlıyorlardı. Bu bildirgeye göre "halkın ve dolayısıyla ulusların çıkarları ancak özgür ve açık bir basın tarafından savunulabilirdi. Halbuki Bağlantısız ülkeler daha çok devlet denetimi altındaki güdümlü bir basını" savunuyorlardı.

Talloires Bildirgesinde öne sürülen suçlamalar ne ölçüde doğruydu? UNESCO Özgür ve Dengeli Haber Akışı Bölümü Başkanı Hıfzı Topuz, Batı Basınının öne sürdüğü tüm suçlamaları yadsıyarak şöyle diyordu: "UNESCO'ya bu yönde eleştiri yönelten kişiler, UNESCO'nun ne zaman ve nasıl basın üzerinde bir Devlet denetimi kurmağa çalıştığını açıklamalıdı.lar".

Gerçekten de UNESCO'nun gerek programlarında, gerekse yayınladığı belgelerde bu yönde bir girişime rastlamak olanağı yoktu. Öyleyse tüm saldırıların amacı neydi? Özellikle UIGP Programının teknik yanlarının görüşüleceği Paris toplantısından önce açılan bu kampanya neye yönelikti?

"Özgür haber akışı" çoğu uzman tarafından içi boşaltılmış bir kavram olarak kabul ediliyor.

KOŞULLU YARDIM MI?

Paris toplantısının bütünüyle teknik nitelikte oluşuna karşın, daha toplantının başında seçimlerin zora koşulması taktikleri Batı'nın bu program konusunda yeterince istekli olduğu hakkında kuşkular uyandırıyordu. Bunun yanında Amerikan basınında yer alan bazı yazılardan, azgelişmiş ülkelere iletişim olanaklarını güçlendirmeleri için yapılacak yardımların ancak belli koşullara bağlanmak istendiği anlaşılıyordu. Buna göre teknik yardım ancak, Batı ve Batı yanlısı 20-30 ülkenin oluşturduğu

"İletişim Grubu"nun çizdiği bazı ilkeler kabul edilmek koşuluyla verilmeliydi. Bu konudaki temel ilke de yardımı alacak ülkenin "özgür haber akışı"nı kabul etmesiydi.

Oysa "özgür haber akışı", çoğu uzman tarafından anlamı boşaltılmış bir kavram olarak kabul ediliyor.

Çünkü yalnızca "özgür haber akışı"nı savunmak, şu anda varolan iletişim yapısını kabul etmek, onu pekiştirmek anlamına geliyordu. Bunun için özellikle bağlantısız ülkeler özgür haber akışı kavramı yanında, en az onun kadar önemli ikinci bir kavram eklemişlerdi. Bu da "dengeli haber akışı" kavramıydı. Uluslararası sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi için ülkeler arasında karşılıklı olarak ve dengeli bir biçimde haber akışının sağlanması gerekiyordu. ABD Basını ise anlaşılmaz bir biçimde bu kavramların altında "devlet denetimi" ve hatta "komünist parmağı" arıyordu.

Yardım konusunun öteki alanlarda olduğu gibi koşula bağlanmak istenmesi azgelişmiş ülkelerde haklı tepkilere yol açıyor. İletişim olanaklarının geliştirilmesine yardım programı konusundaki çalışmalarda UNESCO'nun devreden çıkarılmak istenmesi ise azgelişmiş ülkelerin uluslararası kuruluşlarda artan pazarlık gücünü azaltmaya yönelik bir hareketin parçası olarak değerlendiriliyor.

Gerçekten de Amerikan basını bu programla ilgili olarak öngörülen 20 milyon doların, UNESCO aracılığıyla değil, yardımı alacak ülkelerle karşılıklı anlaşmalar çerçevesinde ele alınmasını bir tehdit olarak kullanıyor. Tehditlerini daha ileri götürerek UNESCO'dan çekilinmesini isteyenler de var.

Tüm bu gelişmeler sürerken UNESCO Yürütme Kurulu UIGP'nun ilk harcamalarını karşılamak üzere 3 milyon dolarlık bir fonu kenara koydu. Bu arada Hollanda Hükümeti de bu programa koşulsuz katkıda bulunmağa hazır olduğunu açıkladı.

Şimdi azgelişmiş ülkelerin çoğu iletişim olanaklarının geliştirilmesi konusunda kimin gerçekten istekli olduğunu görmek için sabırsızlıkla bekliyor. ●

"DEVLET ANCAK İYİ BİR YAŞAM İÇİN VARDIR"

ZEYNEP ARUOBA

- **İyi bir devlet, kader ürünü değil, bilgi ve amaçlılığın ürünüdür.**
- **İyi insan ve iyi yurttaşın mutluluğu, dogmalara değil bilgiye dayalı mutluluktur.**

HOCASI Platon'dan sonra Aristoteles de "Devlet Felsefesi" görüşüyle önemli bir yer tutar.

Aristoteles'in Politika'sı, Nikhomakhos Etiği'nin devamıdır. Etik'te ortaya konan teorinin pratiğe dökülmesi, doğuştan "siyasal varlık" (zoon politikon) olan insanın siyasal ilişkileriyle olur. Karı-koca, efendi-köle, baba-çocuk ilişkilerinde oluşan en küçük birlik ailenin, ailelerin birleşmesiyle oluşan köylerin, köylerin birleşmesiyle oluşan siyasal bütünün (politeia) temeline, Aristoteles, bütün eylemlerin her zaman iyiye yönelik olduğu varsayımını koyar (1252a):

"Her devlet bir birliktir; her birlik bir iyi amaca göre kurulur, çünkü bir iyiye yönelme, bütün insan eylemlerinin kaynağıdır. Dolayısıyla, üstün ve herşeyi kapsayan devlet ya da siyasal birlik de en üstün iyiye yöneliktir."

Eylemlerin yöneldiği bu en üstün iyi, mutluluktur. Bir yaşam boyu sürekliliği dilegetiren mutluluk, bir etkinlik olarak erdemli eylemlerle ortaya çıkar.

İYİ İNSAN/İYİ YURTTAŞ

Aristoteles Etik'inde iki tür erdemden söz eder. Zaman ve deneyime bağlı, eğitimle gelişen düşünce erdemleri (entellektüel erdemler); alışkanlığın ürünü olan eylem erdemleri (etik erdemler). Bilgeliğin, adaletin örnek verilebileceği düşünce erdemleri kişiyi belli bir düşünsel düzenlilik durumunda tutup bu duruma uygun eylemesini sağlarken, cesaret, ölçülülük gibi birer orta (mesotes) olan eylem erdemleri, doğrudan eylemlerle ilgilidir. Aşırı iki ucun ortasında bir eyleme biçimini seçen kişi, cesurdur, ölçülüdür. Oysa düşünce erdemlerine sahip kişi ya adildir ya da değildir, ya bilgedir ya da değildir. Adaletin, bilgeliğin iki aşırı ucu, kişinin az adil çok adil, az bilge çok bilge olma olanağı yoktur. Kişinin kişi ilişkilerinde (etik ilişkilerinde) görülen, etkin olan bu erdemlerin yanında, kişinin toplumsal ilişkilerinde ortaya çıkan yurttaşlık erdemleri vardır. Her siyasal bütünün biçimine göre, bireylerden beklenen yurttaşlık erdemleri farklıdır. Bireyin devlet ile ilişkisinde yurttaşlık erdemine sahip olması, iyi bir yurttaş olması için yeterlidir. Kişi ilişkilerinde etik erdemlerine göre eyleyen kişi, "iyi insan"dır, ama toplumsal ilişkilerinde yurttaşlık erdemlerine sahip değilse, "iyi yurttaş" değildir. "İyi yurttaş"tan etik erdemlere sahip olması beklenmezse de, kişinin aynı zamanda hem "iyi insan"

hem "iyi yurttaş" olduğu durumlar da vardır. Etik erdemler, tutkuları dizginlerken, yurttaşlık erdemleri de yönetmeyi ve boyuneğmeyi öğretir. Kendini dizginlemesini bilen kişi, toplumsal ilişkilerinde "iyi yurttaş"tır da aynı zamanda. Yurttaşlık erdemleri ile etik erdemleri birleştirebilen kişi, her iki ilişkinin yöneldiği amacı bir orta'da birleştirebilen kişi, ikisinin ortasını bulabilen kişi, Aristoteles'e göre "bilge kişi"dir. Bu kişi aynı zamanda en mutlu insandır da, çünkü yalnızca eylemleri iyiye yönelik olmakla kalmaz, iyinin bilgisine de sahiptir.

DEVLETİN ERDEMİ

Her ev birimi, devletin bir parçası olduğuna göre, bu birimleri oluşturanların erdemli olup olmamaları, bir bütün olarak devletin erdemli, olup olmamasını etkiler. Devletin, bireylerin olduğu gibi, işlevleri vardır. Bunların başında da herkesin tek tek, kim olursa olsun, erdemli ve mutlu yaşamasını sağlamak gelir. Çünkü "devlet ancak iyi bir yaşam için vardır". Denilebilir ki, iyi bir devlet "yazgı" (kader) ürünü değil, bilgi ve amaçlılığın ürünüdür; iyinin bilgisine sahip insanların birliğidir iyi devlet.

Aristoteles, Etik'inin sonlarında en mutlu olabilen kişilerin "düşünce yaşamı"nı (bios theoretikos) seçen kişiler, filozoflar olduğunu söyler. Herkesten filozof olması beklenemeyeceğine göre, bilgiye yakınlığı dogmalardan uzak durma anlamında alırsak, dogmaların mutluluğu yerine bilgi temeline dayalı bir mutluluğu koyabiliriz.

Aristoteles, böyle yurttaşların varlığını devletin temeline koyarak, insan gücünün olanaklarına bağlı olan, mutluluğu ve bilgeliği insandan —yurttaşlarından— kaynaklanan bir devletin de ister istemez insanların mutluluğunu korumaya yöneleceğini söyler. İnsan ile devlet bağını korumanın, koparmamanın uygun yollarından biri, bu karşılıklı sorumluluğu koruyabilme olsa gerek.

Böylece Aristoteles, hernekadar öbür görüşlerinde olduğu gibi Devlet Felsefesi görüşünde de Platon'a eleştiriler getirmişse de, hocasının devlete koyduğu insanca temeli korumuştur. •

OKUNMASIN DİYE

TÜRKİYE'NİN kültür ortamı, son iki yüzyıldır, gittikçe artan bir hızla Batılı bir kültür ortamı haline geliyor. Romandan siyasete dek bütün kültür alanlarına yayılan bu Batılılaşma, kuşkusuz, Türkiye tarihinin kaçınılmaz bir gelişme yönü. Bir Türk romancısı Nobel edebiyat ödülüne aday görülürken, Avrupa Parlamentosu üyesi Türkiye, Avrupa Birliği'nin tam üyesi olma yolunda.

Ancak, Türkiye'nin, en azından altı yüzyıllık bir kültür geçmişinin İslam kültürü içinde yer aldığı da kaçınılmaz bir olgudur. Bu dönemden önceki yüzyılları da hesaba katarsak, Türkiye'nin uzun yüzyıllar Doğu kültürü içinde yer almış ollduğu, kültür ortamımızın Doğulu kültürler ile etkileşim içinde bulunduğu görülür.

Böylelikle, bir toplam Türk kültürü çerçevesi, içinde Doğu öğeleri ile Batı öğelerinin yanyana, içiçe durduğu bir çerçeeve olmak zorunda. Üstelik, üzerinde bulunduğumuz Anadolu'nun, en eski kültürlerinden bu yana taşıdığı köprü olma özelliği, bu zoruluğu iyice pekiştiriyor.

Oysa, Cumhuriyetten bu yana gelişen kültür hareketleri, bu ortayolu bozucu nitelikte olageldi: Bir yandan 'salt' Batıcı hareketler, yalnızca Batılı olmayan kültür gerçeğimize ters düşerken; öte yandan da, 'saf' Doğucu hareketler, artık Doğulu olmayan kültür gerçeğimize ters düştü. İkinci türden hareketlerin bir talihsizliği de, bunların yoz ve yobaz siyaset akımlarına alet edilmeleri oldu. (Buna iyi bir örnek, devletce yayınlanmağa başlanan, ama yozlaşarak, siyasallaşarak durdurulan "1000 Temel Eser" dizisinin, siyasal nedenlerle, bir gazete(!) tarafından üstlenilerek, "1001 Temel Eser" adı altında daha da seviyesizleşmesi). Bu hareketler, siyasal katışıklarla bozulmamış ürünlerini ancak son zamanlarda vermeğe başladı.

Ancak, içine girmeğe başladığımız Batı kültürü, birkaç yüzyıldır, kendi üzerine kurulu olduğu temelleri araştırmakta ve ortaya çıkarmaktayken, içinden çıkmakta olduğumuz Doğu kültürü, kendi temelleri konusundaki bilinçsizliğini sürdürüyor. Böylece, kültürümüzün Doğulu yanı bir karanlık temelsizlik halinde duruyor.

Bu karanlık konusunda devlet kurumları, Üniversiteler oldukları yerde sayadursun, kültürümüzün Doğulu yanıyla ilgili sessiz-sedasız bir yayın çalışması 1977 yılından bu yana, bir karı-kocanın özel çabalarıyla, hiçbir mali kaynaktan yardım görmeksizin, yalnızca abonelerinden gördüğü destekle, sürüp gidiyor: ABD, Harvard Üniversitesi Türkoloji Profesörü Şinasi Tekin ile eşi Türkolog Dr. Gönül Alpay Tekin, yayınladıkları bir dergi ve bir kitap dizisiyle, sözünü ettiğimiz alana aydınlık getirme yolunda önemli adımlar atıyorlar.

Yayınları konusunda sorularımızı yanıtlayan Tekin'ler, şu noktaları belirtiyorlar: Derginin amacı, hazır araştırma sonuçlarını iletmekten çok, gelecek araştırmalara malzeme sağlamak, sorun belirtmek. Dergi, monografilerden, metin yayınlarından oluşuyor.

Kitap dizisi için, Tekin'ler, "**bunlar, okunmasın diye yayınlanan kitaplardır**" diyorlar! — ve devam ediyorlar:

"**Batı, kendi ana-kaynaklarının metinlerini titiz araştırmalara dayalı olarak yıllardır yayınlar. Örneğin bir Aristoteles'in, bir Chaucer'ın metinlerini. Bu kitapları kimse 'okumaz'; ancak uzmanlar inceler, çevirir. Böylece ortaya çıkan incelemeler, çeviriler, seçmeler, artık 'okunur'; yani, geniş okur çevrelerine mal olur. Kültür de böyle oluşur. Bizim yolunu açmağa çalıştığımız da kendi kültürümüz üzerine bu tür bir çalışmadır. Kültür kaynaklarımızı, filoloji biliminin sağlam yöntemleriyle ortaya koymak, yaygın kültürün üzerinde kurulabileceği, üzerinde durulabileceği sağlıklı bir temel sağlamak. Bu çalışma, tabii ki, iki kişinin ya da birkaç kişinin altından kalkabileceği birşey değil. Açmağa çalıştığımız yolda, gelecek kuşakların yürüyeceğini umuyoruz; o zaman bizim kişiler olarak yürüyebildiğimizden çok daha ileriye gidilebilecektir.**"

Arayış, Tekin'lerin çabalarının 'Doğululuk' adına yıllar yılı niteliksiz, düzeysiz 'kültür' işleriyle uğraşanlara 'ibret' olacağını umuyor... •

TV PROGRAMINDAN SEÇMELER

4 TEMMUZ CUMARTESİ

17.05... TATLI KAHRAMANLAR

17.30... YARIŞMA (Çocuklar için)

18.00... EĞİTİM

18.30... HAYVANLAR ALEMİ (Avcı vahşi hayvanlar)
Afrika'da Ovohango gölünde yaşayan hayvanların avlanması, beslenmeleri ve tabiatla mücadeleleri konu ediliyor.

19.10... MÜZİK

19.27... İFTARA DOĞRU
Kur'anı Kerim Saff Suresi 1-9 ayetlerini Kadir Özsoy okuyor. Türkçe açıklamasından sonra Prof. Dr. Necip Bilge ile Semavi Dinlerde Allah inancı ve kutsal kitaplar konusunda yapılan bir sohbet yer alıyor. Dünyada Ramazan: Hindistan.

20.27... EZAN

21.05... ATATÜRK'LE YOLCULUK

21.30... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI (SOLİSTLER GEÇİDİ)
Programa şu sanatçılar katılıyor. Bilgen Bengü, Neco, Fuat Durular, Mine Yalçın, Saadet Yılmaz Bircan, Selçuk Ural, Müşerref Tezcan.

22.10... TV'DE TÜRK SİNEMASI (ÇALIKUŞU)
Reşat Nuri Gültekin'in aynı adlı eserinin sinemaya uyarlaması. Filmin Yönetmeni: Osman Seden, Oynayanlar: Türkan Şoray, Kartal Tibet.

5 TEMMUZ PAZAR

10.02... TAŞ DEVRİ
Fred işyerinde bir kazaya neden olunca bir haftalığına işten el çektirilir. Bundan yararlanarak tatil yapmaya karar verirler.

10.30... PAZAR SİNEMASI (Büyük İkramiye)
Amerika'da bir radyo istasyonunun açtığı yarışmada büyük ödülü kazanan bir ailenin hayat akışı, ödülün getirdiği ikramiyelerle büyük ölçüde değişir. Yeni yaşantılarına uymaya çalışan aile Amerikan vergi yasaları ile karşı karşıya kalırlar.

18.01... NİHAVEND FASLI

18.31... DAKTARİ (Fil Hırsızları)

19.16... ÇİZGİ FİLM

19.25... İFTARA DOĞRU

21.05... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI
Ramazan Özel Eğlence Programları içinde Pazar geceleri izleyeceğimiz "Ne Çıkarsa" adlı dizinin ilk konusu: SPOR, Levent Kırca ve arkadaşları futbol, yüzme, güreş sporlarını güldürü şeklinde oynuyor ve anlatıyorlar.

22.00... DALLAS (Bir Başkan Doğuyor)
Ewing petrole Halkla ilişkiler uzmanı olarak Leslie adında bir kadın alınır. JR'ın ilgisi Leslie'yi sevindirmektedir. Çünkü onun aradığı da budur. Uzakdoğu'daki karışıklıklar Ewing petrol için önemli bir olaydır.

6 TEMMUZ PAZARTESİ

18.35... FOLLYFOOT ÇİFTLİĞİ (Güneşte bir gün)

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.25... İFTARA DOĞRU
20.50... SPOR

21.25... RAZAMAN ÖZEL PROGRAMI
Dünden Bugüne: 1.Tatlı Rastlantı. Oynayanlar: Toto Karaca, Nevzat Açıkgöz, Emel Büyükburç, Erol Büyükburç, Zafer Önen, Muzaffer Aktan.

22.05... KÖKLER (SON)
Alex Haley, kendisi için araştırma yapmak üzere Henning'e döner.

7 TEMMUZ SALI

18.35... YAŞAMA SAVAŞI

19.00... IDIK'LA BIDIK
Çocukluk ve gençlik hakkında konuşuluyor.

19.26... İFTARA DOĞRU

21.05... RAMAZAN ÖZEL PROGRAMI
HEP BERABER: Kızılay yararına Halk konseri, Solistler: Zerrin Özer–Yalan–İmkansız, Arif Şentürk–Bulut Gelir Seher İle–Deryalar, Ayşe Tunalı –Gönlümün İçindesin–Deli Gönül Ne Güzelsin, İbrahim Tatlıses–Bir Mumdur, Füsun Önal–Bigudi–Daha Sabaha Çok Var–Otobüs Yolcuları, Nokta ile Virgül.

22.00... SİTE (II. BÖLÜM)

8 TEMMUZ ÇARŞAMBA

18.35... AİLE DEDİĞİN (Seçim)

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.24... İFTARA DOĞRU

21.05... RAMAZAN ÖZEL PROGRAMI
Sözün Kısası 1: Yazan Yılmaz Gruda, Oynayanlar, Y. Gruda, Nejat Çekinok.
Solistler: Safiye Erdeğer: Her gece yollarda gözledim seni, Sevdim seni kır çiçeğim, Göksel Arsoy: Gözlerimden yüzün, kulaklarımdan sesin gitmiyor, Yanakların çiçektir. Ömer Şan: Çoktan beri yollarını gözledim, Yüce dağ başına kar yağmış gibi. Necla Akben: Özdemir Erdoğan: Sevgi öyle büyükki, Korkacak bir şey yok. Meral-Zuhal: Başa gelen çekilir, Yine gün doğdu.

22.05... YAŞAMAK İÇİN (GİNA MİLA'NIN SESİ)
Madam Tenati gençliğinde çok büyük bir soprano iken sesini kaybeder

9 TEMMUZ PERŞEMBE

18.35... TARZAN

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.24... İFTARA DOĞRU

21.05... ATATÜRK'TEN ANILAR

21.20... RAMAZAN ÖZEL PROGRAMI
HERTELDEN: Canan Oğuz'un sunduğu programda, sanatçılar şu eserleri okuyor: Ela Altın Ela gözlü nazlı dilber, Akşam olur sabah olur, Genç Osman Kanaryam güzel kuşum, Şu gelen atlı mıdır, Nur Yoldaş Anadolu, Sultan-ı Yegah, Atilla İçli Bağlandı yollarım, Çayelinden öteye Nilüfer Ben seni seven kadın, Hey gidi günler, Yıldız Tezcan Vardım Hind eline, El vurup yaremi incitme tabip, Zekai Tunca Gül yüzünde güller, Alın yazım.

10 TEMMUZ CUMA

18.35... ŞEKER KIZ
Candy Mary Fore Hemşirelik okuluna devam etmektedir.

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.25... İFTARA DOĞRU

21.05... BENİ HATIRLAYINIZ "Gazi M.Kemal"
"Yeni meclis nerede toplanmalı" isimli bu bölümde, Sivas Kongresi'nden sonraki günlerde Anadolu Hareketinin İstanbul tarafından resmen tanınması ile yeni meclisin nerede toplanması gerektiği üzerine olan tartışmalar anlatılmaktadır.

21.10... KÜÇÜK EV
(Rüya) Nellie'nin partisine davet edilen Laura ve Albert kendilerine kızılderili kıyafetleri hazırlarlar.

22.05... RAMAZAN ÖZEL PROGRAMI
Tele-Kabere: 2, YALAN, Yazan: Kandemiz Konduk, Müzik: Ünal Büyükokutan Oynayanlar: Sibel Egemen, Serpil Şafak, Cihat Tamer, Ajlan Aktug, İhsan Sarıvar, Şener Kökkaya, Savaş Yurttaş. Solistler: Mustafa Topaloğlu Hayde Hayde gidelim, Nükhet Duru Şüphe mi ediyorsun. Mustafa Sağyaşar Bekledim gelecektin.